

บทที่ 2

ทฤษฎีและแนวความคิดในการศึกษา

ทฤษฎีและแนวความคิดการก่อการร้ายทางการเมือง

ศัพท์คำว่า TERRORISM เริ่มมีขึ้นให้เห็นและใช้กันในสมัยยุคแห่งความสยดสยอง ในประเทศฝรั่งเศส ระหว่างการปฏิวัติครั้งใหญ่ในปี ค.ศ. 1789 ถึง 1794 โดยรัฐบาลใน สมัยนั้น ได้นำเอาวิธีการอันป่าเถื่อนนี้มาใช้ เพื่อข่มขู่ให้ฝ่ายตรงข้ามหวาดกลัว ดังนั้น ความหมายดั้งเดิมของการก่อการร้ายจึงหมายถึง ผู้ครองอำนาจรัฐหรือผู้ที่กำลังยึดอำนาจ รัฐใช้กำลังก่อความหวาดกลัวเพื่อวัตถุประสงค์ในทางการเมือง¹

ตามพจนานุกรมอังกฤษฉบับออกซฟอร์ดได้ให้ความหมายของคำว่า TERRORISM หมายถึง "การบงการโดยใช้ความหวาดกลัวเป็นเครื่องมือ โดยพรรคที่อยู่ในอำนาจของ ฝรั่งเศสสมัยการปฏิวัติ ค.ศ. 1789-1794 : ซึ่งเป็นระบบของความหวาดกลัว"

อย่างไรก็ตาม ต่อมาแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องการก่อการร้าย ได้วิวัฒนาการ ไปมากจนทำให้ความหมายของคำว่า การก่อการร้ายเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และมักจะนำ มาใช้ในความหมายของการกระทำโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลธรรมดา นอกจากนี้ ยังแพร่ ระบาดก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมระหว่างประเทศได้ด้วยซึ่งได้ใช้รูปแบบอย่างหนึ่ง เป็นรูปแบบของการใช้กำลังก่อความหวาดกลัว หรือการก่อการร้ายเป็นเครื่องมือในการต่อ รองรัฐ หรือมีบังคับให้รัฐปฏิบัติตามเงื่อนไขตามความต้องการของกลุ่มซึ่งกลายเป็นลัทธิใหม่ อีกลัทธิหนึ่งที่ปรากฏขึ้นในสังคมระหว่างประเทศนั้นก็คือ ลัทธิการก่อการร้าย (terrorism)²

---

¹ การุณย์ลักษณ์ พหลโยธิน, "ลัทธิการก่อการร้ายและการก่อการร้ายในทฤษฎีของโซเวียต," วารสารรามคำแหง 8 (พฤษภาคม 2524 ถึง พฤษภาคม 2525) : 78.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 78-81. อ่านเพิ่มเติมใน

Juliet Lodge, Terrorism : A Challenge to the state (Great Britain : Billing & Sons, 1981), pp. 1-164.

สำหรับการก่อการร้ายข้ามชาติหรือการก่อการร้ายระหว่างประเทศ หรือบางทีเรียกการก่อการร้ายนานาชาตินั้น เป็นลักษณะการกระทำที่ไม่ใช่การทำสงครามระหว่างรัฐ หากแต่เป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับสังคมระหว่างประเทศ โดยสังคมระหว่างประเทศหรือประชาคมระหว่างประเทศ ได้รับผลจากการกระทำของลัทธิการก่อความหวาดกลัว (terrorism) ซึ่งก็คือ การก่อการร้ายนั่นเอง³

นอกจากนั้น การปกครองโดยใช้ความโหดเหี้ยมของเผด็จการเบ็ดเสร็จของสตาลินความโหดของนาซี ก็ย่อมเป็นประจักษ์พยานของการใช้การก่อการร้ายเป็นเครื่องมือทางการเมืองได้เป็นอย่างดีและหลังจากสงคราม 6 วันซึ่งกลุ่มประเทศอาหรับได้พ่ายแพ้แก่อิสราเอลเมื่อ ค.ศ. 1967 เป็นต้นมา การก่อการร้ายระหว่างประเทศหรือการก่อการร้ายข้ามชาติโดยกลุ่มผู้ก่อการร้ายชาวอาหรับก็ได้เริ่มปรากฏขึ้น และเริ่มปฏิบัติการก่อการร้ายตั้งแต่ปี ค.ศ. 1968 เป็นต้นมาอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้ให้ประชาคมระหว่างประเทศได้ประจักษ์ถึงการก่อการร้ายระหว่างประเทศ และเหตุการณ์ของผู้ก่อการร้ายระหว่างประเทศก็ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะในทวีปยุโรป อเมริกาหรือทวีปเอเชีย ในดินแดนตะวันออกกลาง ต่างก็ต้องประสบกับชะตากรรมจากการกระทำของผู้ก่อการร้าย⁴

---

³อ่านเพิ่มเติมใน Christopher Dobson and Ronald Payne, The Terrorists (New York : Factson Fill, 1979), pp.1-137.

Robert A. Friedlander, Terrorism Documents of International and Local Control (Dobbs Ferry, New York : Oceana Publications, 1979), pp. 1-40.

⁴David Carlton and Carlo Schaerf, Contemporary Terror (Hong Kong : St. Martin, 1981) pp. 50-215. และ

Claire Sterling, The Terror Network: the Secret War of International Terrorism (New York : Reader's Digest, 1987) pp. 1-286.

Jonathan R. White, Terrorism: An Introduction: a review of domestic and international terrorism for police, military and security forces (Pacific Grove, California: Brooks/Cole Publishing Co., 1990), p. 43.

โดยสรุปแล้วการก่อการร้ายจัดเป็นเครื่องมือเก่าแก่ของมนุษยชาติ ซึ่งได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ในปัจจุบันปรากฏการณ์ที่เกี่ยวกับความรุนแรงหรือจะใช้เวลาความรุนแรงเห็นได้ทั่วไป จากสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศดังเช่น

- การลอบวางระเบิดสถานีรถไฟอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2535 ทำให้มีผู้เสียชีวิต 2 คน และบาดเจ็บอีกจำนวนมาก
- การลอบวางเพลิงเผาโรงเรียนใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พร้อมกัน 36 แห่งในช่วงเวลาใกล้เคียงเมื่อคืนวันที่ 1 สิงหาคม 2536 ถึงเช้าวันที่ 2 สิงหาคม 2536
- การลอบใช้อาวุธสงครามยิงสถานีตำรวจกิ่งอำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2538 เวลา 01.00 น. ไม่มีผู้บาดเจ็บ
- การลอบวางระเบิดชนิดแสวงเครื่องในพื้นที่จังหวัดยะลา และ บัตตานี เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2538 และวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2538 ตามลำดับ
- การลอบใช้อาวุธปืนสงครามยิงไปที่บ่อนยามจุดตรวจ บ้านกรือเซะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
- การลอบยิงอิหม่าม ซาราอูย (Imam Saharaoui) ที่กรุงปารีสเมื่อกลางเดือนกรกฎาคม 2538
- การลอบวางระเบิดในสถานีรถไฟดิน แซงต์ มิเชล (Saint Michel) ในกรุงปารีส ทำให้มีผู้เสียชีวิต 7 คน และบาดเจ็บอีก 86 คน เมื่อปลายเดือนกรกฎาคม 2538

บรรณานุกรม, "การก่อการร้ายทางการเมือง: ความรู้พื้นฐาน,"
วารสารสามพราน 27 (ตุลาคม 2528): 2. และ

Jonathan R. White, Terrorism: An Introduction: a review of domestic and international terrorism for police, military and security forces (Pacific Grove, California: Brooks/Cole Publishing Co., 1990), p. 4.

- การลอบวางระเบิดไว้ในถังขยะบริเวณประตูชัยแห่งกรุงปารีส ทำให้มีผู้บาดเจ็บ 17 คน เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2538
- การลอบวางระเบิดในอาคารฝึกกำลังพลกองทัพอากาศในกรุงริยาด ยังผลให้มีผู้เสียชีวิต 6 คน (เป็นชาวอเมริกัน 4 คน) และมีผู้ได้รับบาดเจ็บอีกประมาณ 60 คน
- และล่าสุดกรณีที่น่ายริช็ค รามิน นายกรัฐมนตรี ประเทศอิสราเอลถูกคนร้ายใช้อาวุธปืนยิงถึงแก่ความตายขณะกล่าวคำปราศรัย

เหตุการณ์เหล่านี้เป็นการก่อการร้ายหรือไม่ และถ้าเป็นการก่อการร้ายจะจัดกลุ่มแยกประเภทอย่างไร คำถามที่กล่าวนี้ แม้จะเป็นปัญหาพื้นฐานแต่ก็อาจได้รับคำตอบที่แตกต่างกันตามแต่ความเข้าใจและนิยามของผู้ตอบที่ใช้ในการจัดหมวดหมู่แยกประเภทการก่อการร้าย กล่าวได้ว่า แม้การก่อการร้ายในแบบต่างๆจะกลายเป็นปรากฏการณ์ที่ทวีความถี่และความรุนแรงยิ่งขึ้นในสังคมมนุษย์ยุคปัจจุบันก็ตามแต่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์นี้ยังจัดอยู่ในวงจำกัดอยู่มาก

ดังนั้น วิทยานิพนธ์นี้ขอทบทวนวรรณกรรมเบื้องต้นที่เกี่ยวกับการก่อการร้าย โดยเฉพาะการก่อการร้ายทางการเมือง และการก่อการร้ายระหว่างประเทศหรือบางครั้งก็เรียกว่าการก่อการร้ายนานาชาติไว้พอสังเขปดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. นิยามของการก่อการร้าย (Definitions of Terrorism)

นิยามของคำว่า "การก่อการร้าย" ในทางวิชาการ ยังมีลักษณะกระจัดกระจายและแตกต่างกันตามแต่จุดมุ่งหมายของนักวิชาการแต่ละสำนัก กล่าวได้ว่า การกำหนดนิยามของการก่อการร้ายยังมีได้เป็นที่ยอมรับโดยสากล และยังเป็นประเด็นข้อโต้แย้งกันอยู่ดราม่าเท่าทุกวันนี้⁷

นักวิชาการทางสังคมศาสตร์ในสาขาต่างๆ ได้พยายามพัฒนาคำจำกัดความของการก่อการร้ายแต่ในที่สุดก็สอดคล้องเหมาะสมกับรูปแบบ (models) ทางการวิจัยที่ศึกษาเป็นการเฉพาะไป ไม่ว่าจะเป็นนักปรัชญาหรือนักประวัติศาสตร์พยายามให้ความหมายกว้างแต่บ่อยครั้งคำจำกัดความของพวกเขาก็มักจะแตกต่างกัน พนักงานตำรวจก็อาจมองการก่อการร้ายเป็นปัญหาทางทหาร (military problem) ในขณะที่ทหารเองก็มองปัญหาการก่อการร้ายเป็นปัญหาสำหรับกระบวนการยุติธรรม (criminal justice) นักกฎหมายก็จะให้ความหมายไปในทางกฎหมายทั่วไป (legal definition) พนักงานอัยการเองก็จะมองไปในแง่ของประมวลกฎหมายอาญา (criminal code) ดังนั้น ไม่ว่าใครก็ตามที่ศึกษาการก่อการร้ายในไม่ช้าก็จะพบว่า คำจำกัดความของการก่อการร้ายมีมากเท่าๆ กับทัศนะหรือความเห็นของเขาที่มีต่อมันนั่นเอง⁸

อย่างไรก็ตาม คำว่า การก่อการร้าย ก็ยังมีความหมายร่วม (common definitions) ให้เห็นลักษณะทั่วไปอย่างกว้างขวาง ครอบคลุมถึงการกระทำใดๆ เกี่ยวกับความรุนแรงหรือชู้ว่าจะใช้ความรุนแรงเพื่อให้เกิดความหวาดกลัวแก่กลุ่มเป้าหมาย นอก

⁷ ปรุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, "การก่อการร้ายทางการเมือง: ความรู้พื้นฐาน," วารสารสามพราน 27 (ตุลาคม 2528): 3.

⁸ Jonathan R. White, Terrorism: An Introduction: a review of domestic and international terrorism for police, military and security forces (Pacific Grove, California: Brooks/Cole Publishing Co., 1990), p. 4.

จากนี้ การก่อการร้ายยังอาจแยกพิจารณาได้เป็น การก่อการร้ายทางการเมือง และการก่อการร้ายที่ไม่เกี่ยวกับการเมือง⁹

ตามทรรศนะของ Brian Jenkins, Director of Political Science for Rand Corporation ให้ความหมายของการก่อการร้ายว่า "การใช้หรือปฏิบัติการด้วยกำลังโดยมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง"¹⁰ และ Walter Laqueur, Professor of History at Georgetown University ก็ได้เสนอความเห็นของคำว่า การก่อการร้ายในทางเดียวกันว่า "เป็นการก่อให้เกิดการใช้กำลังที่ไม่ชอบธรรมขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการเมืองโดยใช้ประชาชนทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องเป็นเป้าหมาย"¹¹

นอกจากนี้ คณะกรรมการที่ปรึกษาระดับชาติเกี่ยวกับมาตรฐานและเป้าประสงค์กระบวนการยุติธรรมในสหรัฐอเมริกา ได้สรุปว่าการก่อการร้ายทางการเมืองหมายถึง "พฤติกรรมอาชญากรรมรุนแรง ซึ่งประกอบขึ้นเพื่อให้เกิดความกลัวในชุมชน หรือส่วนสำคัญของชุมชน โดยหวังผลทางการเมือง"¹²

ส่วนมิคโคลัส ได้เสนอนิยามของการก่อการร้ายทางการเมืองไว้ว่า

"... คือการใช้หรือการขู่ว่าจะใช้ความรุนแรงที่มีคืบคั้นในลักษณะก่อให้เกิดความวิตกกังวลโดยมีจุดมุ่งหมายทางการเมือง ไม่ว่าจะกระทำโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

---

⁹ ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, "การก่อการร้ายทางการเมือง: ความรู้พื้นฐาน, วารสารสามพราน 27 (ตุลาคม 2528): 3. เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

¹⁰ Brian Jenkins, International Terrorism: The Other World War. (Santa Monica, CA : The Rand Corp, 1985)

¹¹ Walter Laqueur, The Age of Terrorism. (Boston : Little Brown, 1987), p. 72.

¹² National Advisory Committee on Criminal Justice Standards and Goal, 1967:3.

ไม่ว่าจะกระทำเพื่อสนับสนุนหรือคัดค้านอำนาจรัฐก็ตาม . . ."¹³

อย่างไรก็ดี แนวทางแรกตามที่เสนอของ Jenkins และ Laqueur และ Mickolus เป็นการให้ความหมายโดยทั่วไปยังไม่ครอบคลุมการแก้ปัญหาความหมายของการก่อการร้ายได้อย่างครบถ้วน จึงมีแนวทางที่สองซึ่งให้ความสำคัญของการก่อการร้ายในแง่กฎหมาย ตัวอย่างของประเทศที่ใช้แนวทางนี้ได้แก่ ประเทศเยอรมันตะวันตกต่อสู้กับการก่อการร้ายด้วยกระบวนการทางกฎหมาย เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในบ้านเมือง และให้ความหมายโดยออกกฎหมายเป็นอาชญากรรมทางการก่อการร้ายอย่างชัดเจน¹⁴ สภาครองเกรสสหรัฐอเมริกา ได้นำแนวทางนี้ไปใช้ในนโยบายต่างประเทศโดยออกกฎหมายปกป้องทางการทูต และโดยอนุญาตให้หน่วยงานของสหรัฐอเมริกา สามารถจับกุมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายในดินแดนต่างประเทศได้¹⁵ อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เกี่ยวกับแนวทางกฎหมายก็คือ การละเลยต่อธรรมชาติของการก่อการร้าย ทั้งในด้านสังคมและการเมือง ความรุนแรงเป็นเพียง ผลจากความซับซ้อนของปัจจัยทางสังคมที่นอกเหนือจากขีดจำกัดทางกฎหมายและข้อจำกัดของนโยบายต่างประเทศ บ่อยครั้งที่ความรุนแรงทางการเมืองเกิดขึ้น เพื่อที่จะต่อสู้กับความไม่ชอบธรรม

นักสังคมศาสตร์ส่วนหนึ่งจึงเสนอแนวทางที่สามที่ให้ความหมายของการก่อการร้ายขึ้น Martha Crenshaw ได้เสนอแนวทางนี้เพราะเห็นว่ามีแนวโน้มที่จะแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของการให้ความหมายการก่อการร้ายโดยวิธีปกติกับความ

¹³E. Mickolus, "Trends in Transnational Terrorism," In M.H. Livingston(ed.) International Terrorism in the Contemporary World, (Westport, Connecticut: Greenwood Press, 1978), p. 44.

¹⁴Beau Grosscup, The Explosion of Terrorism (Far Hills.NJ : New Horizons, 1987), pp.215 - 240.

¹⁵United States Congress, Hearings Before the Committee on Foreign Affairs, "Recent Developments in Columbian Narcotics Control." Washington. D.C.: Government Printing Office.

หมายที่เกิดจากการวิเคราะห์ แบบให้ความหมายโดยวิธีปกติสามัญเป็นการให้โดยความรู้ สึกหรือจิตใจที่นึกคิดแต่แนวทางการวิเคราะห์ต้องค้นหาถึงปัญหาที่กำลังศึกษาอย่างแท้จริง¹⁶

Martha Crenshaw มองว่าปัจจัยของการก่อการร้ายทั้งทางด้านการ กระทำ เป้าหมาย และความเป็นไปได้ของผลสำเร็จทางการเมือง ต้องนำมาวิเคราะห์ ก่อนแล้วจึงจะตีค่าเป็นการก่อการร้ายหรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากความรุนแรงเพื่อปฏิวัติอาจจะ สับสนไปกับคำว่า การก่อการร้ายก็ได้ ตัวอย่างเช่น นักต่อสู้เพื่ออิสรภาพที่ต่อสู้กับการใช้ อำนาจของรัฐบาลที่กดขี่ก็ไม่ใช้การก่อการร้ายแต่อย่างใด สรุปแล้ว Martha Crenshaw ได้ให้ความหมายของการก่อการร้ายว่า "การก่อการร้ายหมายถึง ความรุนแรงที่ไม่เป็นที่ ยอมรับทั้งในด้านสังคมและการเมืองที่มุ่งการกระทำต่อเป้าหมายแก่คนทั่วไปที่บริสุทธิ์ เพียง เพื่อให้เกิดผลทางจิตวิทยา" ตัวอย่างเช่น I.R.A. แม้จะต่อสู้เพื่ออิสรภาพแต่ก็ใช้วิธีการฆ่า เป็นสัญลักษณ์เพื่อให้เกิดความกลัวจึงไม่ใช่การต่อสู้เพื่ออิสรภาพแต่เป็นได้เพียงผู้ก่อการร้าย

สำหรับแนวทางที่สี่ ได้ให้ความหมายโดยปฏิบัติความหมายทางวิชาการแต่ มุ่งประเด็นในปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเท่านั้น และแนวทางนี้ก็คือ ผู้ที่ให้ความหมายว่า การก่อการร้ายคือกิจกรรมที่รัฐสนับสนุน แนวทางนี้ในสมัยที่สหรัฐบริหารประเทศโดย ประธานาธิบดีเรแกนได้เป็นที่นิยมอย่างที่สุดที่ให้ความหมายของคำนี้ในระดับชาติ การก่อการ ร้ายได้ถูกให้หมายถึงนโยบายของฝ่ายตรงข้ามที่มีขึ้นเพื่อโจมตีทำลายสหรัฐอเมริกา

Neil Livingstone หนึ่งในผู้เสนอความคิดเห็นให้กับคณะบริหารของ ประธานาธิบดีเรแกน¹⁷ กล่าวว่า การก่อการร้ายคือสงครามโลกครั้งที่ 3 ที่มียุทธศาสตร์ การต่อสู้ด้วยความสิ้นเปลืองที่น้อยที่สุด ในปี 1980 Livingstone ได้เขียนหนังสือ กล่าวว่า การก่อการร้ายเป็นเสมือนกำลังอำนาจชนิดหนึ่งและรัฐที่โซเวียตสนับสนุนได้ใช้เป็น กลยุทธ์ของการก่อการร้ายเพื่อต่อต้านผลประโยชน์ของอเมริกาและ เป็นกิจกรรมทางทหารใน ระดับต่ำ

¹⁶Martha Crenshaw (ed.) Terrorism, Legitimacy, and Power (Middletown, CT: Wesleyan University Press, 1983)

¹⁷Neil C. Livingstone and Terrell E. Arnole, (eds.) Fighting Back (Lexington, MA: D.C. Heath, 1986), pp.1-10.

Benjamin Netanyahu ทูตอิสราเอลประจำองค์การสหประชาชาติได้ขยายแนวคิดในการให้ความหมายของ Livingstone Netanyahu¹⁸ กล่าวว่า การก่อการร้ายเป็นอาชญากรรมทางการเมืองที่กระทำต่อสังคมทั่วไป เหมือนรัฐอยู่ภายใต้สงคราม ซึ่งประชากรถูกฆาตกรรมและความเป็นชาติได้ถูกทำลาย การขยายตัวของการก่อการร้ายที่รัฐสนับสนุนไม่เพียงกระทำต่อประเทศอเมริกาเท่านั้น แต่กระทำต่อประชากรทั่วไป แม้แต่ประเทศในกลุ่มตะวันตกก็ตาม

ต่อมา Edward Herman¹⁹ ได้ให้แนวทางในการตีความหมายของการก่อการร้ายอีกแนวทางหนึ่งเป็นแนวทางที่หา โดยได้อธิบายว่า การก่อการร้ายที่แท้จริงก็คือเครือข่ายของรัฐบาลที่กดขี่ของลาตินอเมริกา ที่ได้รับการสนับสนุนอย่างมากและกว้างขวางจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ยังได้กล่าวว่าสหรัฐอเมริกาได้ให้การสนับสนุนรัฐบาลอเมริกาใต้และอเมริกากลางจำนวนมากอย่างไม่เหมาะสม ทั้งด้านการฝึกทหารให้ความช่วยเหลือทางการเงิน ทั้งนี้เพียงเพื่อจำกัดต่อต้านระบอบคอมมิวนิสต์ ตามที่ Herman ได้แสดงความเห็นตามแนวทางนี้ขึ้น ปรากฏว่าประชาชนจำนวนมากได้เกิดข้อสงสัยและสับสนต่อแนวนโยบายนี้เป็นอย่างมาก ซึ่งอาจมากกว่าการก่อการร้ายที่รัฐสนับสนุน

จากแนวทางการให้คำจำกัดความแต่ละแบบสามารถสรุปได้ดังตารางซึ่งอยู่ในหน้าถัดไปดังต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁸Netanyahu Benjamin, Terrorism: How the West Can Win New York: Avon Books Newsweek. (November 4, 1974), p. 53.

¹⁹Herman Edward, The real Terrorism (New York: Simon & Schuster, 1987), pp. 84-127.

ตารางที่ 1

คำจำกัดความของการก่อการร้าย
(Definitions of Terrorism)

ประเภท(type)	คำจำกัดความ(definition)
แบบธรรมดาทั่วไป	-ความรุนแรงที่เกิดจากการตั้งใจกระทำขึ้นเพื่อมุ่งหวังให้เกิดความกลัวและเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น
ในแง่กฎหมาย	-ความรุนแรงทางด้านอาชญากรรมที่ละเมิดต่อกฎหมายอาญาและรัฐมีมาตรการลงโทษกำหนดไว้
เชิงวิเคราะห์	-มีปัจจัยทางด้านการเมืองและสังคมโดยเฉพาะอยู่เบื้องหลังการโจมตีหรือการกระทำการของผู้ก่อการร้ายแต่ละคน
รัฐสนับสนุน	-รัฐเล็กๆ ที่ใช้กลุ่มก่อการร้ายไปดำเนินการในรัฐอื่น และกรณีรัฐในค่ายคอมมิวนิสต์โจมตีหรือทำลายผลประโยชน์ของค่ายตะวันตก
รัฐ	-การใช้กำลังอำนาจของรัฐบาลทำให้เกิดความหวาดกลัวหรือความกดดันหมู่ของประชาชนตนเองเพื่อให้เชื่อฟังและอยู่ได้ อำนาจ

แม้จะมีความพยายามในหลายทางที่กล่าวมาแล้ว ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตีความของคำว่าก่อการร้ายก็หาได้หมดไปไม่ แต่ละคำจำกัดความก็มีทั้งจุดอ่อนและข้อจำกัด อย่างไรก็ตามแต่ละความหมายก็เป็นที่ยอมรับโดยสมบูรณ์เช่นกัน

Herein ได้กล่าวถึงการให้ความหมายของการก่อการร้ายว่าไม่มีคำจำกัดความใดเป็นความมาตรฐานและ แต่ละแนวทางก็ดูเหมือนว่าจะมีอคติทางการเมืองเป็น

พื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับที่ Schmid ได้สรุปทำนองเดียวกันหลังจากได้วิเคราะห์คำจำกัดความของการก่อการร้ายมากกว่า 100 คำ ว่า ไม่มีคำจำกัดความของการก่อการร้ายที่ถูกต้องและเป็นจริง ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏดังข้อความต่อไปนี้

การวิเคราะห์ความหมายของลัทธิการก่อการร้ายต่างๆ ของ SCHMID
(Schmid' Analysis of Terrorism Definitions)²⁰

หลังจากการค้นคว้าวิเคราะห์คำจำกัดความของคำว่าลัทธิการก่อการร้ายที่มากกว่า 100 ความหมาย Alex Schmid ได้สรุปความดังนี้

- * ลัทธิการก่อการร้ายเป็นแนวความคิดทางนามธรรมไม่มีรูปธรรม
- * ความหมายอย่างหนึ่งอย่างใดไม่สามารถใช้แทนความหมายที่เป็นไปได้สำหรับถ้อยคำนี้ในทุกกรณี
- * คำจำกัดความที่แตกต่างกันอย่างมากมายจะมีองค์ประกอบร่วมเหมือนกันด้วย
- * ความหมายของการก่อการร้ายเป็นความหมายที่ได้จากแหล่งซึ่งเป็นเป้าหมายเป็นผู้ให้ความหมายหรือกำหนดขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้คำจำกัดความของนักทฤษฎี นักวิชาการ หรือผู้ทรงความรู้ค่ายอเมริกาและตะวันตกจะมีหลากหลายแนวทาง แต่ในที่นี้ขอยึดตามแนวทางของกฎหมายอาญาและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์เป็นสำคัญ

ประเด็นสำคัญของนิยาม การก่อการร้ายทางการเมืองอยู่ที่การใช้วิธีการรุนแรงเพื่อจุดมุ่งหมายทางการเมือง กล่าวได้ว่า การที่คนร้ายทำร้ายเจ้าหน้าที่ของรัฐจนถึงแก่ความตายในขณะปฏิบัติโดยไม่มีจุดมุ่งหมายทางการเมืองย่อมไม่ใช่การก่อการร้ายทางการเมือง แต่การลอบยิงเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อสร้างความหวาดกลัวแก่ประชาชน โดยหวังบ่อนทำลายอำนาจรัฐย่อมเป็นการก่อการร้ายทางการเมือง ดังที่มาตรา 133 ประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติไว้ว่า

---

²⁰Alex Schmid, Political Terrorism (New Brunswick, CT: Transaction, 1983)

ผู้ใดใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายเพื่อ

1. ล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ
2. ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวแล้วไม่ได้ หรือ
3. แบ่งแยกราชอาณาจักร หรือยึดอำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร ผู้นั้น กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ

การก่อการร้ายทางการเมือง มีลักษณะแตกต่างจากอาชญากรรมองค์การ ถึงแม้ว่าอาชญากรรมองค์การจะ ใช้ความรุนแรงแต่ก็กระทำไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวของกลุ่ม อาชญากร นอกจากนี้ การก่อการร้ายทางการเมืองก็ต้องแยกออกจากการกระทำรุนแรง โดยคนโรคจิตที่ปราศจากจุดมุ่งหมายทางการเมือง

จุดหมายปลายทางของการก่อการร้ายทางการเมืองก็คือ การปฏิวัติเพื่อล้มล้างอำนาจของรัฐบาลที่ปกครองอยู่ แต่เป็นที่สังเกตว่า กลุ่มก่อการร้ายจำนวนไม่น้อยที่ไม่มีสมรรถนะ เพียงพอที่จะล้มล้างอำนาจรัฐเพื่อสถาปนารัฐบาลใหม่ กลุ่มก่อการร้ายที่สมรรถนะต่ำเหล่านี้จึงได้รับขนานนามว่า " กลุ่มก่อการร้ายที่เป็นรองด้านปฏิวัติ " อนึ่ง วอลเตอร์ ได้จำแนกกระบวนการก่อการร้ายทางการเมืองออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. การใช้ความรุนแรงหรือขู่ว่าจะใช้ความรุนแรง
2. ปฏิกริยาตอบโต้ทางอารมณ์ต่อความรุนแรงหรือการขู่ใช้ความรุนแรงนั้น
3. ผลทางสังคมที่ติดตามมาจากความรุนแรงและปฏิกริยาตอบโต้²¹

กล่าวได้ว่า กระบวนการก่อการร้ายไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการใช้ความรุนแรงโดยตรง แต่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับผลกระทบทางอารมณ์ที่มีต่อมวลชนจากการใช้ความรุนแรง กล่าวอีกนัยหนึ่ง การสร้างความหวาดกลัวในลักษณะ ...เชือดไก่ให้ลิงดู... จึงเป็นหัวใจของการก่อการร้าย ฉะนั้น การวางระเบิดหรือการขู่วางระเบิดยานพาหนะหรือสถานที่ กลุ่มผู้ก่อการร้ายย่อมมิได้หวังผลเพียงการทำลายยานพาหนะหรือสถานที่โดยเฉพาะ

---

²¹Walter E.V., Terror and Resistance: A Study of Political Violence (New York: Oxford University Press, 1969), p.15.

แต่เพื่อก่อให้เกิดความไม่มั่นคงภายในรัฐจากการที่ประชาชนเริ่มระส่ำระสายและขาดความเชื่อมั่นในสมรรถนะของผู้ปกครอง ทั้งนี้เพราะการก่อการร้ายดังกล่าว อาจทำให้ประชาชนเข้าใจว่ารัฐบาลไม่อาจทำได้ แม้แต่การบริการขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

อย่างไรก็ดี คำว่า "การก่อการร้าย" มักจะใช้ในการอธิบายรวมๆ ทั่วไปถึง การกระทำที่มีจุดประสงค์ทางการเมือง ในขณะที่ความหมายการก่อการร้ายในทาง การปฏิบัติการต่อต้าน (antiterrorism) หรือตอบโต้ (counter terrorism) ของฝ่าย รัฐบาล ซึ่งอาจเรียกรวมกันว่า การรักษาความมั่นคงภายใน (internal security) นี้ เจ้าหน้าที่มักนิยมใช้คำว่า "การก่อความไม่สงบ" (insurgency) มากกว่าซึ่งมีความหมาย ทำนองเดียวกัน แต่ให้ความสำคัญในลักษณะมีการเคลื่อนไหวของขบวนการที่มุ่งประสงค์จะ ล้มล้างอำนาจรัฐที่มีอยู่เดิม เป็นหลัก

สำหรับกองทัพบกสหรัฐอเมริกาได้ถือว่าการก่อการร้ายหรือการก่อความไม่ สงบอยู่ในช่วงของ "ความขัดแย้งระดับต่ำ"²² ซึ่งอธิบายให้เห็นถึงระดับต่างๆ ของการก่อ ความไม่สงบได้ดังนี้²³

การก่อความไม่สงบ (Insurgency) คือ การเคลื่อนไหวของขบวนการ ที่มุ่งประสงค์จะล้มล้างอำนาจรัฐที่มีอยู่เดิม เป้าหมายอาจจำกัดเพียงต้องการแยกตัวออก จากการควบคุมของรัฐบาล จนถึงการใช้ยึดอำนาจรัฐ และเข้าแทนที่รัฐบาลปัจจุบัน โดย

---

²² ความขัดแย้งระดับต่ำ (low intensity conflict) คือ การต่อสู้ทาง ด้านการเมือง และการทหารในขอบเขตจำกัด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเมือง ทางทหาร สังคม เศรษฐกิจและจิตวิทยา ซึ่งมีลักษณะของความขัดแย้ง ตั้งแต่การเจรจา ต่อรอง การกีดกันทางเศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การก่อการร้าย จนถึงสงครามการก่อ ความไม่สงบ ความขัดแย้งระดับต่ำ โดยทั่วไปจะเป็นการต่อสู้ โดยมีระดับความรุนแรง ของการใช้อาวุธและยุทธวิธีในลักษณะการต่อสู้ยืดเยื้อ

²³ Field Manual No.100-20, Military Operations in Low-intensity Conflict, 7 March, 1989 อังโน เอกสาร น.ส.100-20 การป้องกัน และปราบปรามการก่อความไม่สงบ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก พ.ศ.2536 หน้า 1-2 ถึง 1-4.

การใช้การบ่อนทำลายและการต่อสู้ด้วยอาวุธ ซึ่งมีระดับความรุนแรงที่ยังไม่ถึงขั้นสงครามกลางเมือง

สงครามการก่อความไม่สงบ (Insurgency War) คือการต่อสู้ระหว่างรัฐบาลที่ปกครองประเทศ กับขบวนการก่อความไม่สงบ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากภายนอก เข้ามามีปฏิบัติการด้วยวิธีการรุนแรงภายในประเทศต่อจุดต่อแหลมทางด้าน การเมือง สังคม จิตวิทยา เศรษฐกิจ การทหาร และประชาชนของฝ่ายรัฐบาล ทั้งนี้เพื่อล้มล้างอำนาจรัฐ สงครามดังกล่าวนี้ แตกต่างจากการก่อความไม่สงบที่มีความรุนแรงกว่า ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับของการคุกคามที่มีต่อฝ่ายรัฐบาลและวัตถุประสงค์ในการควบคุมพื้นที่ของฝ่ายก่อความไม่สงบ

สงครามกลางเมือง (Civil War) คือ การขัดแย้งในประเทศที่มีลักษณะ ดังนี้

1. ฝ่ายก่อความไม่สงบยึดครองและควบคุมพื้นที่เอาไว้ได้
2. ฝ่ายก่อความไม่สงบ จัดตั้งรัฐบาลเข้าบริหารพื้นที่ที่ควบคุม
3. ประเทศอื่นให้การยอมรับรัฐบาลของฝ่ายก่อความไม่สงบ และแสดงจุดยืนต่อการขัดแย้งอย่างแน่ชัด
4. ฝ่ายก่อความไม่สงบมีกำลังทหารซึ่งมีทั้งบังคับบัญชาโดยเฉพาะ ถืออาวุธโดยเปิดเผย ติดเครื่องหมายโดยแจ้งชัด และปฏิบัติการตามกฎหมายทำสงคราม
5. สถานการณ์อยู่ในสภาวะการเป็นปฏิปักษ์ โดยทั่วไปมีการเผชิญหน้ากันโดยตรงด้วยกำลังทหารเป็นส่วนใหญ่

การบ่อนทำลาย (Subversion) คือ การกระทำเพื่อบั่นทอนพลังอำนาจทางทหาร เศรษฐกิจ การเมือง สังคมจิตวิทยา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี หรือกำลังใจของฝ่ายรัฐบาลหรือผู้ครองอำนาจ ทั้งนี้ด้วยการใช้กำลังและความรุนแรง หรือแทรกซึมเข้าไปบั่นทอนเพื่อล้มล้าง อำนาจการปกครอง หรือชักจูงหันเหการปฏิบัติ หรือนโยบายของผู้ครองอำนาจรัฐตามแนวทางที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอนโดยต่อเนื่อง

การก่อความวุ่นวายของประชาชน (Civil Disturbance) คือ การให้ประชาชนหรือมวลชนเข้าขัดขวางการปฏิบัติงาน และการผลิตของรัฐบาล และเพื่อบั่นทอนการสนับสนุนของประชาชนต่อรัฐบาล โดยการกระทำเพื่อแสดงให้เห็นถึงความอ่อนแอของรัฐบาล ทั้งนี้อาจจัดตั้งหน่วยใต้ดินและหน่วยสนับสนุนเพื่อยุบและจัดให้มีการนัดหยุด

งานของผู้ใช้แรงงาน การขลอการทำงาน การชุมนุมประท้วงและการก่อจลาจล ซึ่งฝ่ายตรงข้ามอาจแสวงผลจากสถานการณ์ดังกล่าวดำเนินการก่อวินาศกรรมควบคู่ไปด้วย

การก่อจลาจล (Riot) คือ การกระทำของฝูงชนด้วยวิธีการรุนแรง ไม่คำนึงถึงกฎหมายและไม่เชื่อฟังเจ้าหน้าที่ผู้รักษาความสงบเรียบร้อย แต่จะเชื่อฟังและปฏิบัติตามการชักจูงของผู้นำกลุ่ม ถึงแม้จะเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายหรือกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองก็ตาม

การก่อวินาศกรรม (Sabotage) คือ การปฏิบัติการที่มีความประสงค์ในการทำอันตราย การเข้าแทรกแซง หรือขัดขวางการป้องกันประเทศของชาติใดชาติหนึ่ง โดยการทำลายวัตถุเพื่อการสงคราม สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกหรือทรัพยากรธรรมชาติ

การก่อการร้าย (Terrorism) คือ การใช้ความรุนแรง หรือข่มขู่ว่าจะใช้ความรุนแรง ซึ่งได้ไตร่ตรองไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเมือง ลัทธิศาสนา หรืออุดมการณ์โดยสร้างความหวาดผวา หรือความกลัว ด้วยวิธีการข่มขู่ หรือบังคับด้วยกำลัง

สงครามกองโจร (Guerrilla Warfare) คือ การปฏิบัติการทางทหารและแบบทหารในดินแดนของข้าศึก หรือที่ข้าศึกยึดครองอยู่ด้วยการใช้กำลังไม่ตามแบบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประชาชนในท้องถิ่น สงครามกองโจรเป็นการปฏิบัติการรุกด้วยความรวดเร็วและรุนแรงในช่วงเวลาอันสั้น โดยใช้การจู่โจม ความคล่องแคล่วและการถอนตัวหนีอย่างรวดเร็ว การดำเนินการสงครามกองโจรขึ้นอยู่กับผลกระทบทางด้าน การทหาร การเมืองและข้อพิจารณาทางด้านกฎหมาย รวมทั้งการสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่นและการสนับสนุนจากนอกประเทศ

สรุปแล้วตามหลักนิยมของสหรัฐอเมริกาถือว่า ยุทธวิธีกองโจร กองโจรจะปฏิบัติการด้วยกำลังขนาดเล็กหรือกิจกรรมย่อยๆ ด้วยเทคนิคการรบกวน (harassment) และการก่อการร้าย (terrorism) ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการก่อการร้ายเป็นเทคนิคหนึ่งที่กองโจรนำมาใช้อันได้แก่ การวางระเบิด การลอบสังหาร การลักพาตัว การขู่ขัง การทรมาน การฆาตกรรมและการข่มขู่ว่าจะเปิดเผยความลับ (blackmail) กองโจรจะนำเอาเทคนิคเหล่านี้มาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางอ้อมในการบีบบังคับ ในการกระตุก ยั่วยุ และในการคุกคาม

2. ประเภทของการก่อการร้าย (Typologies of Terrorism)

การให้ความหมายของการก่อการร้ายหาได้เป็นข้อยุติไม่ ดังที่ Schmid ได้สรุปที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่า "ลัทธิการก่อการร้ายเป็นแนวความคิดทางนามธรรมที่ไม่มีลักษณะที่เป็นจริงเฉพาะนั่นเอง" ความหมายการก่อการร้ายอันใดอันหนึ่งไม่สามารถนำมาอธิบายปรากฏการณ์ได้อย่างทั่วไป

ด้วยแนวทางในการให้คำจำกัดความได้แสดงให้เห็น กรอบและธรรมชาติของการก่อการร้ายได้ไม่มากนัก จึงทำให้เกิดทางเลือกอีกทางหนึ่งที่จะทำให้เข้าใจถึงความหมายของการก่อการร้ายได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้โดยใช้ ตัวแบบ (models), ระบบการแบ่งพวก (classification systems) และศาสตร์แห่งการแบ่งประเภท ซึ่งดูเป็นวิธีที่จะแก้ปัญหาคำจำกัดความได้ดีที่สุด ในที่นี้ขอยึดเอาตัวแบบหรือการจัดประเภทของนักวิชาการ 4 ท่าน คือ มิคโคลัส, พอล วิลคินสัน, เบล และ ครอซีเออร์ เป็นสำคัญ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การจำแนกประเภทการก่อการร้ายทางการเมืองของมิคโคลัส²⁴

ในบรรดานักวิชาการผู้ศึกษาเกี่ยวกับ การก่อการร้ายทางการเมือง มิคโคลัส ซึ่งเป็นนักวิชาการผู้หนึ่งได้จำแนกประเภทของการก่อการร้ายทางการเมืองไว้อย่างชัดเจน ดังปรากฏตามตารางที่ 2 หน้าถัดไป

---

²⁴E. Mickolus, "Trends in Transnational Terrorism," In M.H. Livingston(ed.) International Terrorism in the Contemporary World, (Westport, Connecticut: Greenwood Press, 1978), p. 44.

ตารางที่ 2

ประเภทของการก่อการร้ายทางการเมือง

		การก่อการร้ายมีขอบเขตโดยตรง เกินกว่าหนึ่งรัฐ	
		ใช่	ไม่ใช่
รัฐบาลควบคุมใช่หรือไม่	ใช่	การก่อการร้าย นานาชาติ	การก่อการร้าย โดยรัฐ
	ไม่ใช่	การก่อการร้าย ข้ามชาติ	การก่อการร้าย ภายในชาติ

ประการแรก การก่อการร้ายนานาชาติจัดเป็นการก่อการร้ายเพื่อหวังผลทางการเมืองโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐเอกราช ดังเช่น การจู่โจมขบวนการกู้ชาติปาเลสไตน์ในยุโรป โดยหน่วยสืบราชการลับของอิสราเอล

ประการที่สอง การก่อการร้ายข้ามชาติจัดเป็นการก่อการร้ายเพื่อหวังผลทางการเมืองโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐเอกราชโดยตรง ดังเช่น การลักพาตัวนักธุรกิจชาวอเมริกันในอเมริกาใต้ โดยขบวนการก่อการร้ายลาตินอเมริกา เป็นต้น

ประการที่สาม การก่อการร้ายภายในประเทศ จัดเป็นการก่อการร้ายเพื่อหวังผลทางการเมืองที่ใช้กำลังรุนแรงแต่ไม่ได้มีขอบเขตปฏิบัติการ เกินกว่าประเทศใดประเทศหนึ่ง ดังเช่น การก่อการร้ายขององค์การกู้ชาติชาวไอริส (I.R.A.) ที่กระทำต่อรัฐบาลอังกฤษ เป็นต้น

ประการที่สี่ การก่อการร้ายของรัฐ จัดเป็นการก่อการร้ายที่กระทำโดยรัฐ ภายในขอบเขตของรัฐนั้น ดังเช่น การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของนาซีเยอรมันหรือการทำทารุณกรรมภายในรัฐที่ใช้อำนาจเผด็จการ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี นักวิชาการบางกลุ่มได้รวมคำว่า "การก่อการร้ายนานาชาติ" และ "การก่อการร้ายข้ามชาติ" เข้าด้วยกันและเรียกว่า "การก่อการร้ายสากล" เป็นต้น

2.2 การจำแนกประเภทการก่อการร้ายทางการเมืองของวิลคินสัน

พอล วิลคินสัน ผู้เชี่ยวชาญที่ศึกษาด้านการก่อการร้ายทางการเมือง ได้ให้ความหมายของการก่อการร้ายโดยการวิเคราะห์จากการกระทำหรือพฤติกรรมของกลุ่มก่อการร้ายนั้น ได้แยกการก่อการร้ายเป็น 3 ชนิดคือ

1. การก่อการร้ายที่เป็นอาชญากรรม
2. การก่อการร้ายทางการเมือง
3. การก่อการร้ายที่สนับสนุนโดยรัฐ

โดยชนิดที่ 1 และ 2 แม้เป็นการใช้กำลังอย่างรุนแรงแต่ก็แตกต่างกันทางด้านจุดหมายจึงเป็นปัญหาที่แตกต่างกัน ส่วนชนิดที่ 3 โดยมากเกิดจากการใช้อำนาจรัฐในการควบคุมประชาชนในรัฐในเชิงหัง แต่รูปแบบนี้ได้ขยายกลายเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในความขัดแย้งระหว่างประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากรัฐหนึ่งไม่สามารถที่จะโจมตีอีกรัฐหนึ่งโดยตรงได้จึงหันมาใช้การก่อการร้ายเป็นอาวุธแทน

ตารางที่ 3

ประเภทของลัทธิการก่อการร้ายของวิลคินสัน

ประเภท	ลักษณะเฉพาะ
ทางอาชญากรรม(criminal)	ผู้มีเจตนาใจออกกตตันต่างๆ
ทางการเมือง(political)	ผู้มีลัทธิชาตินิยม
รัฐสนับสนุน(state-sponsored)	พวกนักปฏิวัติหรือนิยมการปฏิวัติ

ที่มา : Paul Wilkinson, Political Terrorism (New York:Wiley, 1974)

นอกจากนี้ วิลคินสัน ได้ให้ความหมายของการก่อการร้ายทางการเมืองที่ปฏิบัติการรุนแรงอย่างไม่ชอบธรรมไว้ 2 รูปแบบคือ การก่อการร้ายทางเชื้อชาติ (nationalistic terrorism) และการก่อการร้ายเพื่อปฏิวัติ (revolutionary terrorism) การก่อการร้ายทางเชื้อชาติเกิดขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งอิสรภาพในการปกครองตนเองจากการเป็นอาณานิคม เป็นการเปลี่ยนแปลงของรัฐบาลที่ปกครองอยู่ แต่ไม่เปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางอุดมการณ์แต่อย่างใด ส่วนการก่อการร้ายเพื่อปฏิวัติเกิดขึ้นเพื่อเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ทางการเมืองและการปกครอง ทั้งในส่วนของการเมืองและสังคม อย่างไรก็ตาม ทั้งสองรูปแบบสามารถเกิดขึ้นโดยที่ไม่มีรัฐสนับสนุนหรือเกิดขึ้นจากการที่มีรัฐใดรัฐหนึ่งเข้ามาสนับสนุนก็ได้²⁵

2.3 การจำแนกประเภทการก่อการร้ายทางการเมืองของเบล²⁶

เบล ได้แบ่งประเภทของการก่อการร้ายเป็นพื้นฐานไว้ 6 ประเภท ได้แก่ psychotic, criminal, vigilante, endemic, authorized และ revolutionary โดย เบลได้ให้ความสำคัญของประเภทสุดท้ายมาก ปรากฏตามตารางที่ 4 หน้าถัดไปดังนี้

²⁵Paul Wilkinson, "Trends in International Terrorism and the American Response." In Terrorism and International Order, Lawrence Freedman et al.(eds.) (London: Routledge & Kegan Paul, 1986), pp. 37-55.

²⁶J. Bowyer Bell, Transnational Terror (Washington D.C.: American Enterprise Institute for Public Policy, 1975), pp. 10-18.

ตารางที่ 4

ประเภทของการก่อการร้ายของเบล

ประเภท	เป้าประสงค์
ทางจิตวิทยา ทางอาชญากรรม รอบคอบ, วางแผน แห่งท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ แห่งการปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> * ก่อให้เกิดความอึดใจทางจิตใจ * ผลประโยชน์ * การตอบแทน แก้ก้น * การต่อสู้ภายในท้องถิ่น * การปราบปราม กัดันโดยรัฐ * การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมด้วยความสะพรึงกลัว

การก่อการร้ายเพื่อปฏิบัติโดยปกติแล้วมีจุดมุ่งหมายทำลายอำนาจรัฐ และให้การก่อการร้ายมีความหมายโดยอ้างอิงประชาชนจำนวนมากได้ดำเนินการปฏิบัติ เบล ยังกล่าวอีกว่า หากสามารถอธิบายรูปแบบของการก่อการร้ายเพื่อปฏิบัติได้ แสดงว่าเริ่มมีความสามารถที่จะเข้าใจถึงธรรมชาติของการก่อการร้าย และเป็นความจริงที่ว่ารูปแบบของการก่อการร้ายไม่มีความแตกต่างกันและมีแนวโน้มที่จะทับซ้อนกัน(overlap) เบลได้แบ่งรูปแบบการก่อการร้ายเพื่อปฏิบัติไว้ 6 รูปแบบ ตามวัตถุประสงค์ ปรากฏตามตารางหน้าถัดไปดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5

รูปแบบของการก่อการร้ายเพื่อปฏิวัติตามทัศนะของเบล

ประเภท	เป้าหมายประสงค์
<ul style="list-style-type: none"> * มีการจัดตั้งองค์กร * ความจงรักภักดี * มีการแบ่งอำนาจหน้าที่ * มีการขั้วยุ กระตุ้น * มีการชักจูง ถ่ายเท * มีการกำหนดสัญลักษณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> * เพื่อรักษาระเบียบกฎในกลุ่มของผู้ก่อการร้าย * เพื่อได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชนทั่วไป * เพื่อสามารถทำให้บรรลุเป้าหมายหรือภารกิจของกลุ่ม * เพื่อยุยงให้รัฐบาลเข้าปราบปราม * เพื่อได้รับความต้องการที่จะเผชิญหน้าอย่างสะพรึงกลัว * เพื่อโจมตีต่อเป้าหมายสำหรับผลกระทบทางจิตวิทยา

ที่มา: J.Bowyer Bell, A Time of Terror (New York: Basic Books, 1978)

2.4 ระบบการแยกประเภทของกลุ่มครอซีเออร์

(Crozier's Group Classification System)

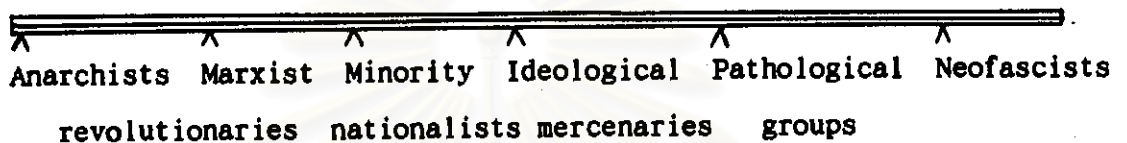
เบรน ครอซีเออร์ (Brain Crozier) อดีตผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการศึกษาความขัดแย้งแห่งราชอาณาจักร (อังกฤษ) ได้พัฒนาอิทธิพลหนึ่งของการจำแนกการก่อการร้ายโดยมองในแง่ชนิดของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงว่า การก่อการร้ายคือช่วงที่ต่อเนื่องจากปีกขวาซึ่งเป็นกลุ่มฟาสซิสต์ (neofascist groups) ไปจนถึงปีกซ้ายซึ่งเป็นองค์การเพื่อปฏิวัติ (revolutionary organizations) รวมแล้ว 6 กลุ่ม ดังแผนภูมิหน้าถัดไปต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1

การแบ่งกลุ่มผู้ก่อการร้ายในยุโรปตะวันตกของครอซีเออร์
(Crozier's classification of terrorist groups in Western Europe)

ปีกซ้าย (Left-wing)

ปีกขวา (Right-wing)

ที่มา : Senate Hearings Before the Subcommittee to Investigate the Administration of the Internal Security Act (Washington D.C.: U.S. Senate, 1975)

Anarchists หมายถึงกลุ่มปฏิวัติเพื่อล้มทำลายระเบียบสังคมโดยหวังว่า ยิ่งโครงสร้างการปกครองมีน้อยเท่าใด (จนถึงไม่มีรัฐบาล) ผลก็คือ เสรีภาพของปัจเจกชนก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น เช่น กลุ่มที่มีอยู่ในเยอรมันตะวันตก (ก่อนรวมประเทศ) และเกรทบริเตน เป็นต้น

Marxist revolutionaries กลุ่มที่ผูกพันกับโซเวียต (ก่อนล่มสลาย) อย่างยิ่ง เป้าหมายของกลุ่มนี้กระทำการควบคุมผลผลิตทางเศรษฐกิจรวมและเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจจากทุนนิยมเป็นสังคมนิยม

Minority nationalists กลุ่มนี้ประกอบด้วยชาติพันธุ์อื่นเดียวกันต้องการเปลี่ยนอำนาจทางการเมืองที่เป็นอยู่ให้เป็นของตัวเองแทนจากกลุ่มที่มีเชื้อชาติเดียวกับพวกเขาเท่านั้น ตัวอย่างเช่น กลุ่มในไอร์แลนด์และสเปน และที่ไม่ใช่ในยุโรปได้แก่ในลาตินอเมริกา เป็นต้น

Ideological mercenaries ได้แก่ กลุ่มก่อการร้ายที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์เป็นหลัก
Pathological groups or individual กลุ่มหรือบุคคลนี้ลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่ม Anarchists แต่มีกิจกรรมในการก่ออาชญากรรมเป็นหลัก

Neofascists กลุ่มนิยมลัทธิเผด็จการฟาสซิสต์ ซึ่งเป็นพวกขวาจัดอย่างรุนแรง พวกนี้รวมกลุ่มกันได้โดยทางเชื้อชาติและศาสนา

อย่างไรก็ดี แนวทางการจำแนกประเภทหรือกลุ่มของนักวิชาการทั้ง 4 ท่าน ก็ยังถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนักวิชาการหลายๆ ท่านว่า ไม่ได้ให้ความเข้าใจพื้นฐานทางสังคมและการเมืองของการก่อการร้ายได้อย่างดีสำหรับผู้ที่เผชิญปัญหาด้านความมั่นคง แม้การจำแนกของนักวิชาการทั้ง 4 ท่านยังมีข้อจำกัดก็ตาม แต่ก็เกิดประโยชน์ต่อการเข้าใจถึงยุทธวิธีหรือกลยุทธ์ของการก่อการร้าย ด้วยการตรวจสอบรูปแบบของยุทธวิธีศาสตร์ทางการจำแนกจะทำให้เกิดความเข้าใจขึ้น

อย่างไรก็ตาม ให้เก็บข้อจำกัดต่างๆ ไว้ก่อน ต่อไปจะกล่าวถึงการวิเคราะห์ยุทธวิธีของกลุ่มก่อการร้ายซึ่งอาจจะทำให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

3. รูปแบบของการก่อการร้าย (Forms of Terrorism)

คำจำกัดความไม่ได้ให้ความเข้าใจทางยุทธวิธีของการก่อการร้าย แต่การจำแนกประเภททำให้เราสามารถเข้าใจได้ จากการแนวความคิดของนักวิชาการทั้ง 4 ท่านดังกล่าว เราสามารถที่จะนำมารวบรวมให้เกิดรูปแบบแนวความคิดที่ผสมผสานเพื่อนำมาใช้อธิบายต่อปัญหาความมั่นคงได้ 5 รูปแบบ

3.1 การก่อการร้ายทางอาญา (criminal terrorism) ซึ่ง วิลคินสัน ได้อธิบายว่า เป็นการก่อการร้ายที่ต้องการผลประโยชน์ทางทรัพย์สินหรือได้มาซึ่งผลทางจิตวิทยา และได้แยกอย่างชัดเจนระหว่างการก่อการร้ายทางอาญา กับการก่อการร้ายทางการเมือง และยังเชื่อว่ากิจกรรมทางด้านอาชญากรรมไม่มีคุณค่าหรือคุณความดีที่จะให้ความสนใจ เหมือนกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นเพื่อการปฏิวัติหรือการก่อกบฏ แต่ในทางตรงกันข้าม เบลกลับจัดกลุ่มการก่อการร้ายทางอาญาก็คือการก่อการร้ายทางการเมืองในระดับต่ำ (low-level form of political terror)

เบล และ เทด โรเบิร์ต เฮอร์²⁷ นำทฤษฎีนี้มาใช้กับการก่อการร้ายในอเมริกา โดยกล่าวว่า การก่อการร้ายในประเทศคือกิจกรรมของอาชญากรรมซึ่งมีความ

²⁷Bowyer J. Bell and Ted Robert Gurr, "Terrorism and Revolution in America." In Violence in America, Hugh D. Graham and Ted Robert Gurr(eds.) (Newbury Park, CA: Sage., 1979), pp. 329-347.

สำคัญเร่งด่วนมากเพราะว่า นักก่อการร้ายชาวอเมริกาไม่ได้ถูกชักจูงใจหรือปลุกปั่นให้หลงผิดและก็ไม่ได้รับการสนับสนุนจากประเทศอื่นๆ พวกเขาดำเนินการก่อการร้ายก็เพียงเงื่อนใจสำหรับเขาเท่านั้น ด้วยเหตุนี้การก่อการร้ายภายในประเทศ จึงดูเหมือนเป็นกิจกรรมหนึ่งทางอาชญากรรม และการต่อต้านก็คือการบังคับใช้กฎหมายต่างๆ ในนั่นเอง

3.2 การก่อการร้ายทางอุดมการณ์ (ideological terrorism) รูปแบบที่ถูกนำมาใช้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รอบอุดมการณ์ของอำนาจทางการเมือง ซึ่งอธิบายโดย วินคินสัน และครอซีเออร์

เบล บอกว่าการก่อการร้ายทางอุดมการณ์เกี่ยวข้องกับการปฏิวัติเสมอ แต่กักรักกลับบอกว่า ความสัมพันธ์ของการก่อการร้ายกับการปฏิวัติยังถือว่าสัมพันธ์อยู่ การก่อการร้ายอย่างเดียวไม่สามารถที่จะมีผลถึงขั้นปฏิวัติ แต่เคยถูกนำมาใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเมืองบางอย่างได้ และเชื่อว่าเป็นความผิดพลาดที่จะจัดให้การก่อการร้ายทางอุดมการณ์เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิวัติ

3.3 การก่อการร้ายทางเชื้อชาติ (nationalistic terrorism) เป็นรูปแบบที่วินคินสันได้อธิบายไว้ว่า เป็นการก่อการร้ายเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มชนเชื้อชาติเดียวกันในด้านอุดมการณ์ทางการเมืองของชนชาตินั้นๆ แม้รูปแบบนี้จะเห็นได้อย่างชัดเจนแต่บางครั้งก็สับสน เช่น การใช้กำลังของเชื้อชาติหนึ่งบ่อยครั้งเป็นไปในลักษณะการก่อการร้ายทางอุดมการณ์ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากว่า การก่อการร้ายเพื่อชนชาติมักจะใช้คำขวัญหรือความมุ่งมั่นไปในทางอุดมการณ์หรือการปฏิวัติเพื่อผลให้เกิดกำลังอำนาจมากขึ้น และกำลังอำนาจนี้ก็จะถูกแปรเปลี่ยนไปในเรื่องการทำสงครามและอาวุธยุทธโศปกรณ์ต่างๆ ในโลกตะวันตกมักจะใช้คำว่า การก่อการร้ายของเรา แต่ทางโลกตะวันออกใช้คำว่า การก่อการร้ายของพวกเขา บางกลุ่มถึงขั้นแบ่งเป้าหมายเป็น "ประชาธิปไตย" และ "สังคมนิยมมาร์กซิส" อย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดแนวร่วมในการสนับสนุน

ใน 3 กลุ่มแรกนี้ โจนาทาน อาร์ ไวท์ ศาสตราจารย์ใน Grand Valley State University สหรัฐอเมริกา กล่าวว่า รูปแบบของการก่อการร้ายนี้เป็นหน้าที่ของกำลังตำรวจที่จะเข้าจัดการเป็นอันดับแรกสุด แต่ในสถานการณ์ที่เลวร้ายยิ่งขึ้นก็สามารถให้กำลังทางทหารเข้าร่วมช่วยเหลือได้ หน่วยสังหารของกลุ่มผู้ก่อการร้ายซึ่งจัดกำลังเป็นหมู่รบก็เกินกำลังของตำรวจที่จะควบคุมดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของหน่วยทหารที่จะเข้าจัดการ อย่างไรก็ตาม

ก็ตามอีกสองรูปแบบที่จะกล่าว ก็หล่อมเข้ามาในขอบเขตของการดำเนินการทางการเมือง ด้วยความรุนแรงในระดับต่ำและการก่ออาชญากรรม ปกติเป็นที่นิยมเรียกรูปแบบของความรุนแรงเหล่านี้เป็นการก่อการร้าย แต่อาจจะทำให้คิดขึ้นก็ได้หากเขาเข้าใจว่านั่นคือรูปแบบหนึ่งของสงครามนอกแบบ และแท้จริงแล้วทหารอเมริกันใช้คำว่า ความขัดแย้งขั้นต่ำ (low-intensity conflict) อธิบายการดำเนินการตามรูปแบบเหล่านี้

3.4 การก่อการร้ายที่สนับสนุนโดยรัฐ (state-sponsored terrorism) เป็นรูปแบบที่คณะบริหารของประธานาธิบดีเรแกน ได้อธิบายถึงการโจมตีในระดับต่ำต่อสถานทูตอเมริกาและฐานทัพอากาศของอเมริกาว่าเป็นการก่อการร้าย รูปแบบนี้ถูกเรียกว่าเป็นการก่อการร้ายที่สนับสนุนโดยรัฐ และสามารถครอบคลุมไปถึงการใช้ความรุนแรงในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนอกเหนือไปจากการใช้แบบธรรมเนียมของการทูตอย่างปกติ ตัวอย่าง รูปแบบนี้ได้แก่ การที่สถานทูตอเมริกาในกรุงเตหะรานถูกโจมตีในปี 1979 และลอบวางระเบิดหน่วยทหารของอเมริกาซึ่งปฏิบัติภารกิจในตะวันออกกลาง ประเทศที่ให้การสนับสนุนการปฏิบัติการนี้จะถูกเรียกว่า รัฐก่อการร้าย (terrorist states)

3.5 การก่อการร้ายแบบกองโจร (guerrilla terrorism) รูปแบบการก่อการร้ายแบบกองโจรนี้เกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับการก่อการร้ายที่สนับสนุนโดยรัฐ รูปแบบนี้ถูกนำมาใช้เสมือนเป็นเทคนิคหนึ่งที่จะขยายการต่อสู้ของสงครามกองโจรให้กว้างขวางขึ้น การก่อการร้ายไม่ใช่ยุทธวิธีอันดับแรกของกองโจร ยุทธวิธีแบบคอมมานโดเป็นยุทธวิธีแรกที่ใช้เพื่อทำลายฐานการส่งกำลังของฝ่ายรัฐบาล การใช้รูปแบบการก่อการร้ายแบบไม่รู้จักเลือกหรือพิจารณาในการต่อสู้แบบกองโจรนี้ เป็นการโต้แย้งหรือขัดกับทฤษฎีสงครามกองโจร ทั้งนี้เนื่องจากกองโจรจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชนทั่วไป และการก่อการร้ายที่กระทำต่อประชาชนก็ยากที่จะให้ได้ผลต่อประชาชนในการนิยมชมชอบ สรุป รูปแบบของการก่อการร้ายและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้ดังแผนภูมิที่ 2 หน้าถัดไปดังนี้

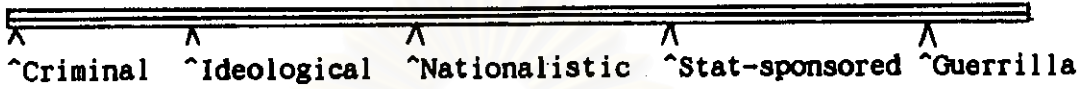
27 กองทัพอากาศไทยซึ่งใช้ยุทธวิธีตามแบบของประเทศไทยได้จัดการก่อการร้ายเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสงครามนอกแบบที่เป็นความขัดแย้งในระดับต่ำเช่นกัน

แผนภูมิที่ 2

รูปแบบทางยุทธวิธีของการก่อการร้าย 5 แบบ
(Five tactical forms of terrorism)

← Primarity police concerns

Primarity military concerns →

อย่างไรก็ตาม การก่อการร้ายที่ต้องการล้มอำนาจรัฐหรือที่เรียกว่า การก่อความไม่สงบนั้น กองทัพบกสหรัฐได้แบ่งรูปแบบตามลักษณะของการใช้กำลังเป็น 4 รูปแบบ²⁸ (organizational and operation patterns) ดังนี้

รูปแบบที่ 1 การก่อความไม่สงบโดยใช้วิธีการบ่อนทำลาย (subversive insurgency) ฝ่ายก่อความไม่สงบหรือฝ่ายต่อต้านจะใช้วิธีการแทรกซึมเข้าไปในโครงสร้างทางการเมืองของประเทศ เพื่อหาทางที่จะควบคุมและใช้ประโยชน์จากโครงสร้างทางการเมืองนั้น ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตน แทรกซึมเข้าไปในองค์กรทางสังคมต่างๆ เพื่อดำเนินการโฆษณาชวนเชื่อ ยุบยงให้องค์กรเหล่านั้นก่อเหตุความไม่สงบขึ้น หรืออาจจะดำเนินการชักจูงให้บุคคลในตำแหน่งที่มีความสำคัญขององค์กรนั้นๆ ให้มาเป็นพรรคพวก เพื่อสร้างอิทธิพลเหนือองค์กรเหล่านั้น และถ้าหากสามารถขยายจำนวนพันธมิตรในองค์กรนั้นได้มากเท่าใด ก็ยิ่งจะทำให้พรรคหรือการนำของขบวนการก่อความไม่สงบ มีอำนาจทางการเมืองสูงขึ้น จากนั้นก็จะเริ่มดำเนินการเรียกร้องต่อรัฐบาลในลักษณะที่ไม่สามารถจะตอบสนองได้ ทำให้โครงการต่างๆ ของรัฐบาลต้องปั่นป่วน และอาจสร้างสถานการณ์ก่อการจลาจล นัดหยุดงาน และใช้มาตรการรุนแรงอื่นๆ เช่น การก่อวินาศกรรม และ การก่อการร้าย บางครั้งอาจใช้วิธีการยั่วยุให้รัฐบาลตอบโต้ด้วยความรุนแรงเกินว่าเหตุ

²⁸Headquarters Department of The Army, Military Operations in Low-intensity Conflict: Field Manual No.100-20, Washington,DC, 7 March, 1989, pp. 2-11.

ซึ่งอาจไม่เป็นไปตามอำนาจทางกฎหมาย เพื่อที่จะทำลายศรัทธาของประชาชนที่มีต่อรัฐบาล และยังสามารถสร้างอิทธิพลเพื่อชักจูงประชาชนได้อีกด้วย การดำเนินการดังกล่าวจะกระทำควบคู่กับการโฆษณาชวนเชื่ออย่างกว้างขวาง โดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้างสถานการณ์วิกฤติให้แก่อำนาจ และขยายฐานอำนาจให้แก่ฝ่ายก่อความไม่สงบเพื่อเข้ายึดอำนาจในการปกครองประเทศในที่สุด

การดำเนินการตามรูปแบบนี้จะหลีกเลี่ยงการใช้วิธีการรุนแรงโดยเปิดเผย ดังนั้น การจัดองค์กรจะประกอบด้วย พรรคที่ถูกกฎหมาย ซึ่งสนับสนุนโดยหน่วยงานลับที่ปฏิบัติการนอกกฎหมาย สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินการทางการเมืองจะเหมาะสมแก่การใช้รูปแบบนี้ ซึ่งจะทำให้สามารถใช้วิธีการทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมายได้ในเวลาเดียวกัน และรูปแบบนี้สามารถยกระดับขึ้นเป็นการก่อความไม่สงบแบบการใช้แกนนำปฏิวัติ (critical - cell) ได้อย่างรวดเร็วเมื่อสภาวะอำนวยให้ ตัวอย่างรูปแบบนี้ ได้แก่ การขึ้นสู่อำนาจของฮิตเลอร์ การเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์ในประเทศยุโรป เป็นต้น

การบ่อนทำลายและปราบปรามการก่อความไม่สงบแบบนี้ จะเป็นหน้าที่ของกำลังตำรวจและหน่วยงานข่าวกรอง ทหารมีบทบาทในด้านการสนับสนุนเท่านั้น

รูปแบบที่ 2 การก่อความไม่สงบโดยใช้แกนนำปฏิวัติ (critical - cell insurgency) พวกก่อความไม่สงบจะแทรกซึมเข้าไปในสถาบันต่างๆ ของรัฐบาล เพื่อต้องการจะทำลายโครงสร้างการบริหารจากภายในระบบ โดยปฏิบัติการทั้งทางลับและเปิดเผย เพื่อสร้างสถานการณ์ปฏิวัติให้เกิดขึ้น เมื่อรัฐบาลมีความอ่อนแอ และฝ่ายการก่อความไม่สงบมีความเข้มแข็งพอ ก็จะเข้ายึดอำนาจรัฐ โดยการใช้กำลังติดอาวุธที่จัดตั้งไว้ รูปแบบนี้แบ่งออกได้ 2 ลักษณะ

ลักษณะแรก ฝ่ายการก่อความไม่สงบจะส่งสมาชิกกลุ่มย่อยๆ ซึ่งผ่านการอบรมเป็นอย่างดีเข้าไปในกลุ่มประชาชนที่ล่อแหลม เช่น กองกำลังป้องกันประเทศหรือกลุ่มผู้ใช้แรงงาน เพื่อปลุกกระดมประชาชนให้ลุกฮือขึ้นต่อสู้กับรัฐบาลโดยมีสมาชิกของฝ่ายการก่อความไม่สงบที่แทรกซึมเข้าไปเป็นแกนนำในการปฏิวัติ ยึดอำนาจรัฐบาล หลังจากนั้นองค์การก่อความไม่สงบก็จะเข้ามาชี้นำในการสถาปนาระบอบการปกครองหรือจัดตั้งรัฐบาลใหม่ ลักษณะนี้มักเกิดขึ้นในพื้นที่ศูนย์กลางเมือง ซึ่งเป็นที่รวมของกลุ่มพลังด้าน

เศรษฐกิจ และการเมือง ตัวอย่างรูปแบบนี้ได้แก่ การปฏิวัติรัสเซียใน พ.ศ. 2460 หรือที่เรียกว่ารูปแบบการปฏิวัติตามแนวคิดของเลนิน

ลักษณะที่สอง ได้แก่การก่อความไม่สงบที่ใช้ยุทธศาสตร์โฟกัส (foco) หรือแบบคิวบา คือการใช้กลุ่มกำลังติดอาวุธขนาดเล็กเข้าไปเคลื่อนไหวในพื้นที่ที่ประชาชนมีความไม่พอใจรัฐบาลเพื่อเป็นแกนนำในการต่อต้าน การเคลื่อนไหวของกำลังกองโจรจะเป็นเหมือนศูนย์กลาง ซึ่งมีประชาชนที่มาสนับสนุนห้อมล้อมอยู่รอบนอก เมื่อฝ่ายก่อความไม่สงบมีความเข้มแข็งพอ ก็จะใช้กำลังเข้ายึดอำนาจรัฐปกครองประเทศแทน การจัดกำลังตามรูปแบบนี้ไม่ต้องการจัดกำลังขนาดใหญ่ที่สลับซับซ้อน แต่เน้นการจัดกำลังกองโจรที่เข้มแข็งเป็นแกนนำในการเคลื่อนไหวปฏิวัติ ใช้ช่วงระยะเวลาสั้นในการปฏิบัติการ บัญญัติสำคัญของการก่อความไม่สงบรูปแบบนี้ คือ ความต้องการสภาพแวดล้อมที่ทั้งประเทศได้แก่ รัฐบาลมีความอ่อนแออยู่ในสถานการณ์ที่ใกล้จะล้ม และต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์หลายๆ ด้าน

โดยทั่วไปการป้องกันและปราบปรามการก่อความไม่สงบแบบนี้ จะเป็นหน้าที่ของกำลังตำรวจและหน่วยงานข่าวกรอง ทหารมีบทบาทในด้านการสนับสนุน อย่างไรก็ตาม การก่อความไม่สงบโดยใช้ยุทธศาสตร์โฟกัส อาจจำเป็นต้องใช้กำลังทหารเข้าปฏิบัติการ ทั้งนี้เพราะกำลังตำรวจหรือหน่วยงานพลเรือนอาจมีขนาดเล็กเกินไปที่จะต่อสู้กับกำลังกองโจรที่เข้มแข็งของฝ่ายก่อความไม่สงบได้

รูปแบบที่ 3 การก่อความไม่สงบแบบมุ่งเน้นมวลชน (mass-oriented insurgency) รูปแบบนี้จะใช้วิธีสร้างความขัดแย้งต่อรัฐบาลให้ยืดเยื้อยาวนาน โดยใช้องค์กรมวลชนเป็นหลัก เป้าหมายคือ เพื่อให้ได้มาซึ่งการสนับสนุนทั้งด้านการเมืองและด้านกำลังติดอาวุธจากประชาชนส่วนใหญ่ ไม่เหมือนกับรูปแบบที่กล่าวมาก่อนแล้วทั้งสองรูปแบบ โดยรูปแบบนี้มุ่งทำลายโครงสร้างของรัฐบาลจากภายนอกกระบวน การจัดองค์กรจะเน้นในด้านการสร้างพรรค หรือการนำที่มีลักษณะสลับซับซ้อนเพื่อควบคุมการใช้ส่วนกำลังติดอาวุธ และองค์กรมวลชนในการต่อสู้ล้มล้างรัฐบาล ในด้านพรรคหรือการนำจะจัดตั้งโครงสร้างรัฐบาลซ้อนขึ้นเพื่อเตรียมเข้าทดแทนโครงสร้างปัจจุบัน ตัวอย่างของการก่อความไม่สงบแบบนี้ได้แก่ สงครามปฏิวัติในจีนหรือพวกเวียดกงในเวียดนาม รูปแบบนี้มุ่งเน้นมวลชน ซึ่งถือว่าเป็นแบบของการก่อความไม่สงบที่มีวิธีการดำเนินการ และการจัดองค์กรสลับซับซ้อน ยากต่อการป้องกันและปราบปรามที่สุด มีความยุ่งยากมากในการเริ่มจัดตั้ง แต่เมื่อ

สามารถจัดตั้งได้แล้ว ก็มีโอกาที่จะประสบความสำเร็จสูงมาก มีหน่วยงานที่มีความชำนาญ ทั้งด้านการเมืองและการทหาร ทำการเคลื่อนไหวเพื่อล้มล้างรัฐบาล ระยะเวลายาวนาน หลายสิบปี ตั้งแต่เริ่มต้นจนสถานการณ์สุกงอมและประสบผลสำเร็จในที่สุด ขั้นตอนของการ ก่อความไม่สงบรูปแบบนี้ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนตามลำดับดังนี้

ขั้นที่ 1 ระยะเวลาเริ่มต้นและซ่อนเร้น (latent and incipient)

กิจกรรมในการการก่อความไม่สงบในขั้นนี้ได้แก่ การก่อตั้งขบวนการซึ่งจำเป็นต้องซ่อนเร้น ในระยะแรกสำหรับการเคลื่อนไหวในการก่อความไม่สงบ จะใช้วิธีการบ่อนทำลายเป็นหลัก และเมื่อมีความเข้มแข็งก็จะยกระดับกิจกรรมในการบ่อนทำลายให้เข้ารูปแบบตามแนวทางที่ ต้องการและมีจำนวนครั้งที่ถี่ขึ้น แต่อย่างไรก็ดี จะไม่ใช้วิธีการรุนแรงขนาดใหญ่และไม่ใช้ กิจกรรมที่ยากต่อการควบคุม กิจกรรมในการก่อความไม่สงบในขั้นนี้อาจมีดังนี้

-เมื่อเริ่มจัดตั้ง ฝ่ายก่อความไม่สงบจะอยู่ในสภาพที่อ่อน

แอ ดังนั้น การดำเนินการในระยะนี้จึงเป็นเพียงการจัดระเบียบและวางแผนการรณรงค์ และกำหนดพื้นที่เป้าหมายขึ้นต้นในพื้นที่ชนบท และ/หรือพื้นที่ในเมือง มีการกำหนดความสัมพันธ์ของการนำพื้นฐานและกำหนดอุดมการณ์พื้นฐานของกลุ่ม

-จัดตั้งองค์กรทั้งลับและเปิดเผยทั้งนี้ให้สอดคล้อง กับ

สถานการณ์ทางกฎหมาย กล่าวคือ หากการจัดตั้งพรรคเพื่อดำเนินงานเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย องค์กรต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นอาจเป็นองค์กรลับทั้งหมด แต่ถ้าหากกฎหมายเปิดโอกาสให้ก็อาจจัด ตั้งมวลชนชนิดเปิดเผย แต่อย่างไรก็ดี องค์กรของพรรคหรือการนำนั้นจะเป็นองค์กรลับเสมอ

-ปฏิบัติการจิตวิทยา เพื่อขยายฐานความไม่พอใจและ

ยกระดับความคาดหวังของประชาชนให้สูงขึ้น รวมทั้งสร้างอิทธิพลชักจูงใจประชาชนและ เสริมสร้างความซื่อสัตย์ในหมู่สมาชิกของฝ่ายก่อความไม่สงบ

-เริ่มจัดตั้งรัฐบาลเงา (shadow government)

-เมื่อได้จัดตั้งการนำหรือพรรคที่เข้มแข็งแล้ว ก็จะเริ่ม

ขยายขอบเขตการดำเนินการ โดยเน้นการสร้างอิทธิพลเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจาก ประชาชน การแทรกซึมเข้าไปในองค์กรทางสังคม เศรษฐกิจ และองค์กรของรัฐ และ ดำเนินการท้าทายขีดความสามารถในการบริหารงานของรัฐบาล

-ชักจูงหาสมาชิก จัดตั้งและฝึกส่วนกำลังติดอาวุธในช่วง

ปลายของการดำเนินการในขั้นนี้

-โจมตีต่อกำลังตำรวจ ดำเนินการก่อการร้ายและปฏิบัติการทางทหารขนาดเล็กเพื่อสร้างอิทธิพลชักจูงใจประชาชนเพิ่มเติม หรือเพื่อจัดหาอาวุธสนับสนุนการเคลื่อนไหว รวมทั้งทำลายขีดความสามารถของรัฐบาลในการรักษาความสงบเรียบร้อยและกฎหมาย

-วางรากฐานในการขอรับการสนับสนุน จากภายนอกประเทศซึ่งเป็นเรื่องจำเป็นในการขยายขอบเขตและการบรรลุความสำเร็จในการก่อความไม่สงบในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 2 สงครามกองโจร (guerrilla warfare) การดำเนินการในขั้นนี้จะเริ่มต้นเมื่อ การเคลื่อนไหวในการบ่อนทำลาย ได้รับฐานการสนับสนุนจากท้องถิ่นหรือภายนอกอย่างพอเพียงแล้ว ก็จะเริ่มดำเนินการสงครามกองโจรหรือการใช้ความรุนแรงด้วยวิธีอื่นในลักษณะเดียวกันอย่างเป็นระบบและมีรูปแบบต่อฝ่ายรัฐบาล กิจกรรมในการเคลื่อนไหวเพื่อก่อความไม่สงบในขั้นนี้อาจมีดังนี้

-กิจกรรมที่ดำเนินการในขั้นที่ 1 ยังคงดำเนินการต่อไป โดยขยายขอบเขตให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ฝ่ายก่อความไม่สงบจะเริ่มขยายขอบเขตการควบคุมพื้นที่และประชาชนทั้งทางการเมืองและทางทหารเพิ่มขึ้น

-ดำเนินการในเชิงรุกด้วยสงครามกองโจรอย่างกว้างขวาง และดำเนินการตั้งรับอย่างจำกัดในบางพื้นที่

-เมื่อสถานการณ์ทางทหารเอื้ออำนวยให้จะจัดตั้งรัฐบาลของฝ่ายก่อความไม่สงบขึ้นในพื้นที่ที่อยู่ในความควบคุม ส่วนพื้นที่ที่ยังได้อยู่ในความควบคุมฝ่ายก่อความไม่สงบก็จะใช้ความพยายามทุกวิถีทางเพื่อทำลายล้างฝ่ายตรงข้าม หรือฝ่ายที่อาจต่อต้าน รวมทั้งแทรกซึมเข้าบ่อนทำลายองค์กรตัวแทนของรัฐบาลในพื้นที่นั้น การดำเนินการสร้างอิทธิพลเข้มงวดด้วยการก่อการร้ายและการใช้สงครามกองโจรจะขยายขอบเขตมากขึ้น ซึ่งการใช้สงครามกองโจรจะเป็นสิ่งที่จำเป็นยิ่งของการดำเนินการในขั้นนี้

-ในแง่คิดทางทหาร เป้าหมายที่สำคัญคือ การเข้าควบคุมพื้นที่ให้เพิ่มมากขึ้น บีบบังคับให้ฝ่ายรัฐบาลต้องทุ่มเททรัพยากรที่มีอยู่ในการป้องกันทุกสิ่งทุกอย่างในเวลาเดียวกันให้มากที่สุด กำลังของฝ่ายก่อความไม่สงบจะใช้ความพยายามในการตรงกำลังของฝ่ายรัฐบาลให้ตั้งรับอยู่กับที่ ชัดขวางและทำลายเส้นทางคมนาคมและเข้า

ยึด หรือทำลายแหล่งส่งกำลังและทรัพยากรอื่นๆ ของฝ่ายรัฐบาล

ขั้นที่ 3 สงครามขบวนการ (war of movement) สถานการณ์จะเปลี่ยนจากขั้นที่ 2 เข้าสู่ ขั้นที่ 3 เมื่อฝ่ายก่อความไม่สงบมีความเข้มแข็งสามารถทำสงครามขบวนการด้วยการใช้กองกำลังที่ได้จัดตั้งไว้เข้าต่อสู้กับกองกำลังของฝ่ายรัฐบาลได้โดยตรง สำหรับกิจกรรมในการก่อความไม่สงบในขั้นนี้อาจมีดังนี้

-กิจกรรมต่างๆ ในการก่อความไม่สงบในขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 ยังคงดำเนินการต่อไปโดยขยายขอบเขตให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

-การใช้กำลังของหน่วยที่มีขนาดใหญ่ขึ้น เข้าต่อสู้กับกำลังของฝ่ายรัฐบาล และเข้ายึดที่หมายทางภูมิศาสตร์และทางการเมืองที่สำคัญ ซึ่งเกื้อกูลต่อการเอาชนะกำลังของฝ่ายรัฐบาลในอนาคต

-เมื่อสามารถเอาชนะทางการเมืองและล้มล้างรัฐบาลได้แล้ว ฝ่ายก่อความไม่สงบจะเริ่มดำเนินการเพื่อเสริมความมั่นคง กิจกรรมในขั้นนี้ได้แก่ การจัดบุคคลที่อาจเป็นศัตรู จัดตั้งกลไกในการควบคุมเพิ่มเติม และฟื้นฟูสังคมของประเทศใหม่ตามแนวทางที่ต้องการ

ขั้นตอนเหล่านี้กำหนดขึ้นตามระดับความรุนแรงของกิจกรรมในการก่อความไม่สงบ และเป็นเพียงแนวทางกว้างๆ ไม่มีขอบเขตแน่นอนชัดเจน การดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนอาจจะซ้อนกันก็ได้ นอกจากนี้รูปแบบและระดับความรุนแรงของการก่อความไม่สงบอาจเปลี่ยนไปให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะในแต่ละพื้นที่ซึ่งในพื้นที่ใดที่รัฐบาลล้มเหลว ฝ่ายก่อความไม่สงบอาจยกระดับการปฏิบัติให้มีความรุนแรงขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากรัฐบาลมีความเข้มแข็งและประสพผลสำเร็จก็จะลดระดับการปฏิบัติให้รุนแรงน้อยลงก็ได้

รูปแบบที่ 4 การก่อความไม่สงบแบบดั้งเดิม (traditional insurgency) การก่อความไม่สงบนี้มักจะเริ่มจากความคับแค้นใจในเรื่องเฉพาะของประชาชน ซึ่งอาจเป็นพวกชนกลุ่มน้อยที่มีความแตกต่างในเรื่อง เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ หรือศาสนา พวกนี้ มีความคิดว่า รัฐบาลปฏิเสธสิทธิและผลประโยชน์ของพวกตน ดังนั้น จึงพยายามที่จะต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิและผลประโยชน์ที่สูญเสียไป ความมุ่งหมายในการเคลื่อนไหวจะกระทำเพื่อให้สามารถแยกตัวจากการควบคุมของรัฐบาล และปกครองตนเองในที่สุด โดยไม่ต้องการที่

จะล้มล้างรัฐบาลหรือควบคุมประเทศทั้งหมด การดำเนินการนิยมใช้ความรุนแรง ซึ่งมีตั้งแต่การเดินขบวนประท้วง จนถึงการทำร้าย หรือสงครามกองโจร การก่อความไม่สงบประเภทนี้ ไม่มีรูปแบบการจัดองค์กรและวิธีการดำเนินการที่แน่นอน อาจนำเอาวิธีใดวิธีหนึ่งที่กำลังแล้วข้างต้นมาใช้ก็ได้

การก่อความไม่สงบแบบดั้งเดิมจะยุติลง ถ้ารัฐบาลยอมรับที่จะตอบสนองความต้องการของพวกเขาไม่สงบ แต่มักจะเป็นเรื่องยากที่รัฐบาลโดยทั่วไปจะยอมสูญเสียสิทธิหรือผลประโยชน์ อันเป็นผลประโยชน์ของประเทศได้ การตอบโต้การก่อความไม่สงบแบบนี้ มักจะใช้มาตรการทางทหารเข้าดำเนินการ อย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหามาระยะยาว อาจจำเป็นต้องใช้มาตรการทางการเมืองด้วย

4. ยุทธวิธีหรือกลยุทธ์ของการก่อการร้าย (Tactics of Terrorism)

รูปแบบทางยุทธวิธีของการก่อการร้ายค่อนข้างสับสนเหลือมล้ำกัน ตรงกันข้ามกับกลยุทธ์หรือแนววิธิดำเนินการซึ่งจะชัดเจนกว่า เจนกินส์ ได้แบ่งกลยุทธ์พื้นฐานของการก่อการร้ายทั่วไปออกเป็น 6 วิธีการ คือ

- 4.1 การวางระเบิด (bombing)
- 4.2 การวางเพลิง (arson)
- 4.3 การจี้เครื่องบิน (hijacking)
- 4.4 การลอบรุ่มโจมตี (ambush)
- 4.5 การลักพาตัว (kidnapping)
- 4.6 การยึดตัวประกัน (hostage taking)

เจนกินส์²⁹ กล่าวว่า 95 เปอร์เซ็นต์ ของการปฏิบัติการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นทั้งหมดจัดอยู่ใน 6 วิธีการนี้ ซึ่งหมายความว่า ความหมายทางสังคมของการก่อการร้ายยังสับสนในขณะที่กระบวนการ (process) สามารถเข้าใจได้ง่าย การใช้อาจขยายผลโดยใช้หลายวิธีประกอบกัน เช่น ลอบโจมตีแล้วระเบิดทำลาย เป็นต้น นอกจากนี้ บัจฉัยอีกแบบ

²⁹Brian Jenkins, International Terrorism: The Other World War (Santa Monica, CA: The Rand Corp., 1985), p. 13.

หนึ่งที่ทำให้การก่อการร้ายแตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไปคือ เทคโนโลยีทางอาวุธ ทำให้เกิดปรากฏการณ์ใหม่สลับสับเปลี่ยนกันในวิธีการมากขึ้น

เทศชาม และ เมคเยอร์³⁰ ได้แบ่งอาวุธที่ใช้ในการก่อการร้าย อย่างง่ายที่สุดเช่น การเจาะยางด้วยตะปูจนกระทั่งใช้อุปกรณ์ทำลายล้างประชาชนได้จำนวนมาก เช่น อาวุธนิวเคลียร์ พวกเขาถือว่า เทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นทำให้กำลังอำนาจปฏิบัติการของการก่อการร้ายแต่ละวิธีมีความรุนแรงขึ้น ดังนั้น ประสิทธิภาพของการก่อการร้ายจึงเป็นมิติใหม่ของการปฏิบัติการก่อการร้าย

โดยสรุปแล้วกลยุทธ์หรือยุทธวิธีของการก่อการร้ายจึงมีลักษณะเช่นเดียวกันกับกลยุทธ์หรือยุทธวิธีของการทำสงครามแบบวิธีพื้นฐานไม่เปลี่ยนแปลง แต่ความซับซ้อนเกิดขึ้นเมื่อเทคโนโลยีทางด้านอาวุธได้พัฒนาขึ้น แต่เดิมความสำเร็จของการก่อการร้ายโดยทั่วไปจะขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่มก่อการร้ายนั้น แต่ปัจจุบันเทคนิคที่ทำให้กำลังอำนาจของกลุ่มก่อการร้ายเพิ่มขึ้นนั้นมีหลายเทคนิคแม้จะเป็นกลุ่มขนาดเล็กก็ตาม ไวทว ได้วิจัยพบว่าเทคนิคที่ขยายอำนาจกำลังของกลุ่มก่อการร้ายนี้ได้แก่ เทคนิคการใช้สื่อสารมวลชน เทคนิคการเชื่อมโยงเครือข่ายในการสนับสนุน ไม่ว่าจะการส่งกำลังบำรุงหรือยานพาหนะ และเทคนิคสุดท้ายคือ เทคนิคการใช้เทคโนโลยีทางด้านอาวุธ ทั้งสามเทคนิคนี้ทำให้การก่อการร้ายได้ขยายกำลังปฏิบัติการอย่างมาก (force multipliers) การขยายการปฏิบัติการนี้ทำให้สาธารณชนทั่วไปเชื่อว่าความเป็นไปได้ที่ความรุนแรงจะเพิ่มขึ้นเช่นกัน

---

³⁰Christine C. Ketcham and Harvey J. McGeorge, "Terrorist Violence: Its Mechanics and Countermeasures." In Neil C. Livingstone and Terrell E. Arnold (eds.) *Fighting Back*. Lexington, MA: D.C. Heath, 1986, pp. 25-33.

³¹Jonathan R. White, Holy War: Terrorism As a Theological Construct (Gaithersburg, MD: IACP (International Association of Chiefs of Police, 1986)

อย่างไรก็ตาม อาจสรุปได้ว่ายุทธวิธีหรือกลยุทธ์ของการก่อการร้ายยังคงที่ และง่ายต่อการทราบ แต่ความหมายทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำนั้น ยังคงเป็น ประเด็นที่สับสนอยู่ทุกวันนี้

5. ยุคของการก่อการร้าย (Generation of Terrorism)

หากจะแบ่งช่วงเวลาของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในระดับสากล เราอาจจะแบ่งได้เป็น 3 ยุคดังนี้

5.1 ยุคก่อตั้ง (ค.ศ. 1967) ขบวนการ P.L.O. ถือได้เป็นขบวนการก่อการร้ายหลัก ที่มีวัตถุประสงค์ที่จะผลักดันและต่อต้านการยึดครองของอิสราเอล จากนั้นได้เกิดขบวนการก่อการร้ายที่แยกตัวออกจาก P.L.O. อีกเนื่องจากไม่เห็นด้วยต่อวิธีการในการต่อสู้ เนื่องจากบางกลุ่มยังนิยมความรุนแรง ไม่นิยมแนวทางเจรจา กลุ่มขบวนการต่างๆ ได้แก่ PFLP(1907) , PFLP-GC(1968) , AL-FATAH(1969) , ABU NIDAL (1974) เป็นต้น

5.2 ยุครัฐสนับสนุน (state sponsors) เริ่มตั้งแต่ ค.ศ. 1970 เป็นยุคที่รัฐต่างๆ หลายรัฐเห็นว่า การต่อสู้ของฝ่ายต่อต้านรัฐบาล (ขบวนการก่อการร้ายต่างๆ) เป็นวิถีทางที่ง่ายแต่ได้ผลอย่างคุ้มค่ามากทั้งในด้านยุทธศาสตร์ชาติของตน จึงได้เข้ามาสนับสนุนและมีผลประโยชน์ร่วมด้วย ประเทศที่ให้การสนับสนุนการก่อการร้ายนี้ได้แก่ ลิเบีย ซีเรีย เลบานอน อิรัก อิหร่าน และปากีสถาน เป็นต้น

5.3 ยุคญิวดีอิสลาม (ค.ศ. 1979) โนัยคีนเป็นยุคที่มีลักษณะ เช่นเดียวกับ สงครามศาสนาแต่ยุทธวิธีในการต่อสู้ใช้แนวทางการก่อการร้ายเป็นหลัก ทั้งนี้ เนื่องจากความเชื่อในความบริสุทธิ์ของศาสนาอิสลาม พวกอื่นนอกศาสนาอิสลามถือเป็นพวกศัตรู โดยเฉพาะชาวตะวันตกถือว่าเป็นปีศาจร้ายที่ต้องกำจัด มีความต้องการให้จัดตั้ง สาธารณรัฐอิสลามให้เกิดขึ้นทั่วไป

โดยสรุปแล้วการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในทั่วทุกมุมโลกขณะนี้ ได้มีแนวโน้มที่รุนแรงและกว้างขวางขึ้น อาจเรียกว่าลักษณะการก่อการร้ายในปัจจุบันมุ่งสู่ความเป็นสากลมากขึ้น การผสมผสานกันระหว่างการก่อการร้ายสากลและการก่อการร้ายท้องถิ่นมีมากขึ้น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นเครือข่าย เกิดสภาพไร้พรมแดน ขึ้น และการก่อการร้าย

ได้เกิดสภาพการไร้ขอบเขตของการปฏิบัติการด้วย และที่สำคัญที่สุดได้เกิดอาชีพการก่อการร้ายขึ้น ซึ่งเรียกว่า นักก่อการร้ายอาชีพ ที่รับจ้างก่อการร้ายทั่วทุกมุมโลก และสิ่งที่สำคัญที่สุดในปัจจุบันก็คือการใช้อาวุธและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีความรุนแรง และประสิทธิภาพในการทำลายล้างสูง มาใช้ในการก่อการร้ายมากยิ่งขึ้น

แนวคิดอุดมการณ์ทางการเมือง

มนุษย์ต้องพหุอยู่ด้วยสิ่งแวดล้อมต่างๆ ดังนั้น เพื่อให้อยู่รอดและดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข มนุษย์จึงแสวงหาปัจจัยทางวัตถุ ความปลอดภัยทางร่างกายจิตใจ ความพึงพอใจทางสังคม และการยอมรับนับถือจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน แต่อย่างไรก็ตาม มนุษย์ก็ยังประสบกับปัญหาหรือความยุ่งยากในความสัมพันธ์ของอำนาจระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยมนุษย์ไม่สามารถแก้ปัญหาความสัมพันธ์ดังกล่าวได้เสียทั้งหมด ความพยายามในการแก้ปัญหาบางส่วนจึงเป็นเพียงความคิดซึ่งมีอยู่มาหลายรูปแบบที่ผิดแผกแตกต่างกันออกไป

หากพิจารณาว่าสังคม คือ ระบบของการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ทรัพยากรดังกล่าวได้แก่ความมั่งคั่ง สถานภาพ และอำนาจ โดยในความเป็นจริงทรัพยากรดังกล่าวถูกจัดสรรอย่างไม่เสมอภาค แต่ละสังคมมีทั้ง กลุ่มคนรวยและยากจน กลุ่มคนที่มีเกียรติภูมิและไร้เกียรติภูมิ กลุ่มที่มีอำนาจและไร้อำนาจ อย่างไรก็ตาม มนุษย์ต่างพยายามแสวงหาชีวิตที่ดีกว่าโดยการใช้อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นแนวทาง และใช้อุดมการณ์เป็นเครื่องอธิบายการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมในสังคม ตัวอย่างเช่น อุดมการณ์ทางการเมืองอาจถูกแบ่งออกเป็น "ซ้าย" และ "ขวา" โดยถือหลักว่า จะจัดสรรทรัพยากรในสังคมโดยเอาความเสมอภาคนิยม (equalitarianism) หรือชนชั้นนิยม (elitism) เป็นหลักสำหรับการจัดสรรความมั่งคั่ง สถานภาพ และอำนาจในสังคม เป็นต้น³²

อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นพื้นฐานของการเมือง อุดมการณ์เป็นปัจจัยในการชี้นำ สนับสนุนและกำกับพฤติกรรมการเมืองของบุคคล กลุ่มบุคคลและประชาชาติ "ก่อนการ

³²พรศักดิ์ ม่องแก้ว, รายงานการวิจัยเรื่อง อุดมการณ์ทางการเมืองของ ส.ส. ไทย เสนอดို့ โครงการศึกษานโยบายสาธารณะ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: ไบปรากทิทัศน์, 2530), หน้า 15.

เมือง ภายใต้การเมือง ล้อมรอบการเมือง ข้อจำกัดของการเมือง เจ็อนใจของการเมือง ... ก็คือ อุดมการณ์"³³ กล่าวกันตามความเป็นจริงแล้ว มนุษย์ต้องเลือกเอาอุดมการณ์ใดอุดมการณ์หนึ่ง และอุดมการณ์ดังกล่าวจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของเขา

1. ความหมายของอุดมการณ์

อุดมการณ์และอุดมการณ์ทางการเมืองมีผู้ให้ความหมายไว้หลายระดับดังนี้

...อุดมการณ์คือ แบบฉบับของความคิด ความเชื่ออันมีแบบแผนซึ่งมุ่งอธิบายสถานการณ์ในสังคมที่เป็นมาแล้วในอดีต ที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบันและที่จะเป็นไปในอนาคต คำอธิบายดังกล่าวนี้ อาจจะเป็นเพียงสิ่งฉาบหน้าของสิ่งอื่นซึ่งอำพรางอยู่ เช่น การอ้างอุดมการณ์เพื่อสนับสนุนอำนาจหรือความชอบธรรมทางการเมือง...³⁴

...อุดมการณ์ทางการเมือง หมายถึง ลัทธิทางการเมืองที่อธิบายความเป็นมาของระบบสังคมมนุษย์ในอดีต สภาพความเป็นอยู่ปัจจุบันและแนวโน้มของอนาคต วางแผนการประเพณีปฏิบัติสำหรับสมาชิกในปัจจุบัน และสำหรับการบรรลุถึงความมุ่งหวังของอนาคต พร้อมทั้งให้ความหมายแก่ชีวิต แก่ความประพฤติและความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อสิ่งแวดล้อมและระบบสังคมทั้งมวล...³⁵

³³Robert A. Dahl, A Preface to Democratic Theory (Chicago: University of Chicago Press, 1956), p.132. อ้างใน พรศักดิ์ ห่องแก้ว, เรื่องเดียวกัน หน้า 16.

³⁴ชัยอนันต์ สมุทวณิช, "อุดมการณ์ทางการเมืองไทย," ใน อุดมการณ์ในสังคมไทย, สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515, หน้า 12.

³⁵ลิจิต ชีรเวทิน, "อุดมการณ์ทางการเมืองและการพัฒนาประเทศ" ใน อุดมการณ์ในสังคมไทย, สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, หน้า 117.

นอกจากนี้ยังมีความหมายอีกกระแสหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นจากข้อเสนอของคาร์ล มาร์กซและคาร์ล แมนไฮม์ (Karl Mannheim) นักสังคมวิทยาผู้ชื่อเสียง มาร์กซ เรียกอุดมการณ์ว่าเป็น ความคิดของชนชั้นปกครอง (นายทุน) ซึ่งมุ่งที่จะหาเหตุผลให้แก่ระเบียบสังคมที่ใช้อยู่ (ระบบทุนนิยม) ให้เป็นที่นิยมชมชอบของคนทั่วไป ส่วนแมนไฮม์ให้ความหมายของคำว่าอุดมการณ์ในลักษณะคล้ายคลึงกันว่าเป็นความคิดที่เป็นอนุรักษ์นิยม ซึ่งมีฐานอยู่ที่ผลประโยชน์ของชนชั้นปกครองของสังคม ซึ่งเป็นอีกความหมายหนึ่งของอุดมการณ์

อุดมการณ์ หมายถึง ระบบของความคิดซึ่งปฏิบัติจริงไม่ได้และไร้ศีลธรรม ตัวอย่างเช่น ในการโฆษณาชวนเชื่อของพวกนาซีในเยอรมนีของสตาลินในการปฏิวัติรัสเซีย และของเหมาเจ๋อตุงในการปฏิวัติจีนมีการใช้อุดมการณ์ในความหมายที่ "เป็นเรา-เป็นเขา" "ดี-เลว" ในลักษณะเช่นนี้ ความหมายดังกล่าวเป็นความหมายในทางเลวร้าย และผู้คนมักจะเรียกอุดมการณ์ที่ตนไม่ชอบว่า "ลัทธิ" (ism) อย่างไรก็ตาม ความหมายของลัทธิและอุดมการณ์มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกันมาก กล่าวคือ ลัทธิการเมืองเป็นเรื่องพื้นฐานสำคัญเกี่ยวข้องกับระบบการเมืองการปกครองอย่างใดอย่างหนึ่ง และอุดมการณ์ทางการเมืองเป็นเรื่อง ความเชื่อ ความเข้าใจ ดังนั้น หลักการที่ปรากฏอยู่ในลัทธิการเมืองจึงอาจเป็นเหตุให้เกิดความเชื่ออันมีลักษณะเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองได้³⁶

2. นิยามของอุดมการณ์ทางการเมือง

วิชารัฐศาสตร์ปัจจุบันได้ยอมรับนับถือความสำคัญของอุดมการณ์มาก ในสำนักการศึกษาในแนวพฤติกรรมและการทดสอบกับสภาพความเป็นจริง ได้ถือว่า

2.1 อุดมการณ์เป็นแรงจูงใจที่เป็นเสมือนพลังผลักดัน ที่ทำให้เกิดการกระทำนานาประการในสังคม

³⁶จรรยา สุภาพ, ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, 2527), หน้า 8.

2.2 อุดมการณ์เป็นแรงคลอใจให้มนุษย์เกิดการเชื่อฟัง และในที่สุดก็จะนำไปสู่หน้าที่ความรับผิดชอบ

2.3 อุดมการณ์เป็นลักษณะของความเชื่อดีที่มีความแน่นอนเป็นอันหนึ่งอันเดียว ซึ่งมีอิทธิพลในการสร้างทัศนคติและพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปในแนวใดแนวหนึ่งโดยเฉพาะ

นอกจากนี้ ศาสตราจารย์ จรูญ สุภาพ ได้ให้ข้อสังเกตที่สำคัญประการหนึ่งคือ เมื่ออุดมการณ์หมายถึง ความเชื่อมั่น ศรัทธา ความเชื่อมั่นเหล่านั้นอาจจะได้มาจากกลุ่มสังคมใดสังคมหนึ่ง ซึ่งหมายความว่าอุดมการณ์ของบุคคลในสังคมหนึ่ง อาจจะได้รับมาจากอุดมการณ์ของอีกสังคมหนึ่ง นอกจากนั้นก็อาจจะได้รับอิทธิพลจากที่มาที่สำคัญอื่นๆ เช่น แนวความคิดของบุคคลสำคัญ หรือเอกสารที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ เป็นต้น³⁷

พรศักดิ์ ม่องแก้ว ได้ให้นิยามเชิงปฏิบัติการของอุดมการณ์ทางการเมืองไว้ว่า หมายถึง ระบบความเชื่อ ที่ระบบทางการเมืองที่อาศัยของสังคม ไม่ว่าจะมียุติธรรมหรือเป็นเพียงข้อเสนอก็ตาม ระบบความเชื่อดังกล่าวประกอบด้วยแนวทางที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (ในเชิงกระบวนการ การจัดสถาบันหรือโปรแกรมทางการเมือง)³⁸ นั่นคือ "อุดมการณ์ หมายถึง ภาพของสังคมที่ดีและแนวทางที่จะทำให้เกิดการบรรลุเป้าหมายนั้น ซึ่งบรรยายออกมาเป็นถ้อยคำ" เป็นแนวคิดที่เป็นเหตุเป็นผลกันว่าจะเปลี่ยนแปลงอย่างไร และจะจัดระเบียบทางการเมืองอย่างไร ในลักษณะดังกล่าว อุดมการณ์ทางการเมืองหมายถึงชุดของความคิดพื้นฐาน ทั้งในเชิงทัศนคติและเชิงประจักษ์ เกี่ยวกับธรรมชาติและเป้าหมายของมนุษย์และสังคม ซึ่งมุ่งที่จะอธิบายและตัดสินใจของมนุษย์ และเพื่อที่จะชี้นำให้เกิดการสร้างสรรค์หรือสงวนไว้ซึ่งระบบการเมืองที่ปรารถนา

³⁷ เรื่องเดียวกัน หน้า 7.

³⁸ พรศักดิ์ ม่องแก้ว, รายงานการวิจัยเรื่อง อุดมการณ์ทางการเมืองของ ส.ส. ไทย เสนอต่อ โครงการศึกษานโยบายสาธารณะ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: ไบปรากฎที่พิมพ์, 2530), หน้า 15.

ผู้สรรสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองขึ้นมา ต่างมุ่งที่จะทำให้เกิดความเชื่อ และให้มีการนำไปปฏิบัติ (belief and action) อุดมการณ์มักจะกระตุ้นสภาวะอารมณ์ ของผู้ที่ยอมรับ (หรือของผู้ที่ไม่ยอมรับ) อำนาจของอุดมการณ์จึงอยู่ที่ความรู้สึกที่เกิดขึ้นและ การปฏิบัติตามอุดมการณ์ ซึ่งมุ่งที่จะทำให้มีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมทางการเมือง ของ บุคคล และกลุ่มบุคคล อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นระบบของความคิดที่หลักแหลม เป็นนามธรรม "เป็นตัวการ" (agent) ทางสังคมและเป็นตัวชี้้นำการปฏิบัติในทางรูปธรรม ใน ฐานะที่เป็นความคิดเชิงปฏิบัติการ (ideas-in-action) ทางการเมือง อุดมการณ์ ทางการเมืองจึงเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันทางการเมืองทั้งหลาย เช่น เป็นองค์ประกอบที่ สำคัญของขบวนการทางการเมือง กลุ่ม และพรรคการเมือง เป็นต้น

อุดมการณ์ทางการเมือง แตกต่างจากความคิดทางการเมือง (political thought) ที่อยู่ในทางรัฐศาสตร์ เช่น มีขอบข่ายที่กว้างขวางกว่า มีหลักการที่ชัดเจน กว่า มีบูรณาการกับระบบความเชื่ออื่นๆ ที่แน่นแฟ้นกว่า (เช่น กับความเสมอภาค ระบบ ความเชื่อในทางเผ่าพันธุ์ ฯลฯ) กระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติและสอดคล้องกับความเชื่อได้ มากกว่า และมีความเป็นระบบเชิงองค์การมากกว่า

โดยสรุปแล้ว อาจให้นิยามเชิงปฏิบัติการของอุดมการณ์ทางการเมืองนี้ว่า อุดมการณ์เป็น ความคิด ความเชื่อ ที่มีแบบแผนเกี่ยวกับหลักการและคุณค่าทางการเมืองที่ เกี่ยวพันกับการเมืองการปกครองหรือวิถีชีวิตทางการเมือง ซึ่งความคิดความเชื่อนี้มีผลทำให้ เกิดการเชื่อฟังปฏิบัติตาม และเป็นแหล่งที่ทำให้เกิดการเห็นพ้องต้องกันภายในรัฐ และ เป็นแหล่งที่ทำให้เกิดกลไกในการควบคุมขึ้น

3. ลักษณะและหน้าที่ของอุดมการณ์

อุดมการณ์ทางการเมืองมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมของชนในระบบการ เมืองแต่ถึงกระนั้นกว่า พฤติกรรมที่แสดงออกอาจจะไม่เป็นไปตามความคิดในอุดมการณ์ใด อุดมการณ์หนึ่งเสมอไป ส่วนมากมักจะมีลักษณะ "ผสม" ในทำนองเดียวกันอิทธิพลที่เกิดขึ้น จากอุดมการณ์เดียวกันในแต่ละระบบการเมืองอาจจะไม่เหมือนกันเสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ สภาพของแต่ละระบบการเมืองและสภาพแวดล้อมของระบบ เดวิด อีสตัน (David Easton) กล่าวถึงหน้าที่ของอุดมการณ์ไว้ว่า อุดมการณ์คือชุดของความคิดและเป้าหมาย ซึ่ง

ช่วยให้มวลสมาชิกของระบบสามารถเข้าใจอดีต อธิบายปัจจุบัน และมองเห็นอนาคตอุดมการณ์จะช่วยให้มวลสมาชิกของระบบคาดการณ์ได้ว่า ควรจะใช้หรือจำกัดอำนาจทางการเมืองอย่างไร อุดมการณ์อาจสร้างภาพหลอนชีวิตทางการเมืองก็ได้ และอุดมการณ์อาจช่วยประเมินชีวิตทางการเมืองตามความเป็นจริงก็ได้อีกเช่นกัน อุดมการณ์มีศักยภาพดังกล่าวเนื่องจากเป็นชุดความคิดเชิงจริยธรรม มองไขว้ของเครื่องมือ อุดมการณ์จะให้ความหมายความนึกคิดของมนุษย์ มองไขว้ของการปฏิบัติการ อุดมการณ์จะเป็นตัวกระตุ้นหรือนำมนุษย์ไปสู่ความสำเร็จตามความคิด จากลักษณะดังกล่าว อุดมการณ์ประกอบขึ้นด้วยการตีความและหลักการเชิงจริยธรรม ซึ่งกำหนดเป้าหมาย องค์กร และขอบเขตของชีวิตทางการเมืองไว้

ผู้ทรงรัฐศาสตร์ได้กล่าวถึงลักษณะของอุดมการณ์ไว้อย่างชัดเจนครอบคลุมว่า

"...อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญเป็นอันดับแรกในการพัฒนาทางการเมือง เพราะอุดมการณ์นั้นเป็นเสมือนจุดหมายปลายทาง เป็นรากฐานหลักเกณฑ์ในการดำเนินการ และเป็นแรงดลใจเพื่อให้เกิดการปฏิบัติการต่างๆ โดยทั่วไปแล้ว ชุมชน สังคม หรือประเทศจะมีอุดมการณ์ที่ยึดถือปฏิบัติ อุดมการณ์ดังกล่าวนี้จะมีลักษณะ เป็นเสมือนบทบังคับให้องค์กรทางการเมือง สถาบันทางการเมือง และพฤติกรรมทางการเมือง มันแปรสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งอุดมการณ์นั้น รัฐอาจกำหนดอุดมการณ์ในลักษณะที่เป็นความดำรงเริ่มที่แท้จริงของตนเองก็ได้ หรืออาจลอกเลียนแบบจากอุดมการณ์ของรัฐอื่นก็ได้เช่นกัน โดยนำมาประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์สิ่งแวดล้อม และความจำเป็นของรัฐ"³⁹

ดังนั้น อุดมการณ์โดยทั่วไปน่าจะทำหน้าที่ดังนี้⁴⁰

³⁹ จรูญ สุภาพ, ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ, หน้า 8.

⁴⁰ พรศักดิ์ ห่องแก้ว, รายงานการวิจัยเรื่อง อุดมการณ์ทางการเมืองของ ส.ส.

ไทย เสนอต่อโครงการศึกษานโยบายสาธารณะ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, 2530), หน้า 17-23.

1. อุดมการณ์จะกำหนดโครงสร้างแห่งการรู้ (cognitive structure) ขึ้นเป็นความเชื่อทางการเมือง โครงสร้างดังกล่าวจะเป็นฐานของการรับรู้ การให้ความหมาย และการตีความสิ่งที่อยู่รอบตัวเขา

นั่นคือ อุดมการณ์จะช่วยในด้านการสื่อสารความนึกคิดระหว่างสมาชิกของชนในโครงสร้างการรู้เดียวกัน ช่วยสะสางความกำกวมสงสัยอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

2. อุดมการณ์ช่วยเสนอแนะมาตรการในด้านปฏิบัติ สำหรับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ อุดมการณ์จะทำหน้าที่คล้ายชุดของกฎว่าบุคคลควรจะมีปฏิบัติอย่างไรในทางการเมือง โดยระบุถึงสิทธิ หน้าที่ ศักดิ์ศรี เป้าหมายทางการเมือง นิยามอำนาจ และข้อจำกัดแห่งอำนาจของบุคคลและกลุ่มบุคคลไว้

3. อุดมการณ์เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา และเสริมสร้างบูรณาการในระดับบุคคล อุดมการณ์จะช่วยให้บุคคลสามารถรับมือกับความขัดแย้งภายในตัวเองและระหว่างตัวเองกับบุคคลอื่น ทำให้บุคคลสามารถมองเห็นภาพรวมทั้งหมดได้ในระดับกลุ่มหรือระดับสังคม อุดมการณ์จะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกของสังคม โดยการกำหนดความต้องการร่วม (common wants) ขึ้น

4. อุดมการณ์จะช่วยระบุว่าบุคคลคือใคร กล่าวคือ อุดมการณ์ไม่เพียงเป็นเลนส์ที่บุคคลใช้มองโลกรอบตัวเขาเท่านั้น แต่อุดมการณ์จะช่วยให้บุคคลมองภาพตัวเองได้ชัดขึ้น นั่นคือ อุดมการณ์จะนิยามสภาพของบุคคลและสังคม ว่าตัวเขาคือใคร นอกจากนั้น อุดมการณ์ยังจะช่วยสร้างความเป็นเจ้าของ ช่วยพนักบุคคลให้เข้ากันเส้นใยของสังคม เชื่อมบุคคลเข้ากับอดีต และนำทางบุคคลไปในอนาคต

5. อุดมการณ์เป็นพลังของบุคคลและเป็นพลังร่วมของบุคคลในการปฏิบัติการเพื่อความสงบสุขร่วมกันของมนุษย์

จากที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า การศึกษาอุดมการณ์นั้นเป็นเรื่องสำคัญในวิชารัฐศาสตร์ โดยเฉพาะช่วยให้สามารถเข้าใจปัญหาต่างๆ ทางการเมืองได้ชัดเจนขึ้น หรืออีกนัยหนึ่งคือ ช่วยให้เรียนรู้หรือวิเคราะห์ทางการเมืองได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากขึ้น เมื่อได้คำนึงว่าอุดมการณ์ทางการเมืองนั้นมีลักษณะพิเศษเฉพาะ ถึงแม้จะไม่มีตัวตนที่สามารถจับต้องได้ แต่ก็มียุทธิพลอย่างยิ่งที่จะบังคับพฤติกรรมทางการเมืองของชุมชน สังคม

และประเทศได้ จนกล่าวได้ว่า วิวัฒนาการทางการเมืองจะเป็นเช่นไร ลักษณะทางการเมืองเป็นอย่างไร ความทันสมัยและปัญหาจะเป็นไปในแนวไหนนั้น มนุษย์อาจจะหาคำตอบได้ค่อนข้างแม่นยำ หากได้มีความรู้ความเข้าใจถึงอุดมการณ์ซึ่งเป็นพลังอยู่เบื้องหลังการเมืองของสังคมนั้น⁴¹ บทวิทยานิพนธ์นี้ได้กล่าววิเคราะห์ถึงอุดมการณ์ทางการเมืองของขบวนการฟุโลเพอเพอเพื่อกำหนดตัวคงที่แน่นอนในทางการเมืองได้บ้าง เพื่อประโยชน์ในการทำนายหรือหาหลักทั่วไปไว้แล้วในบทถัดไป

แนวคิดการจัดองค์การก่อการร้ายทางการเมือง

เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า มนุษย์ต้องอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ จึงจะรักษาตัวและชาติพันธุ์ของมนุษย์ให้อยู่รอดได้ เพราะมนุษย์มีจุดอ่อนทางร่างกายในการป้องกันชีวิต แต่มีมันสมองที่สามารถจัดระเบียบชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันได้ การใช้สมองจัดระเบียบชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันเพื่อป้องกันภัยอันตรายและก่อให้เกิดความสุขและความเจริญรุ่งเรืองนี้ มีแต่ในหมู่มนุษย์เท่านั้น การจัดระเบียบชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันนี้ เป็นแก่นขององค์การ การจัดองค์การจึงเป็นเรื่องของมนุษย์ เป็นความสามารถของมนุษย์ที่มีอยู่เหนือสัตว์โลกชนิดอื่น ฉะนั้น จึงกล่าวได้เต็มที่ว่า สังคมมนุษย์คือองค์การ และองค์การคือสังคมมนุษย์ มนุษย์ต้องเป็นสมาชิกขององค์การ เริ่มตั้งแต่องค์การเริ่มแรกสุดคือครอบครัว แล้วขยายออกไปเป็นองค์การต่างๆ ในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง⁴²

การจัดองค์การนั้น เป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของผู้บริหารที่จะต้องจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่ของกิจกรรมต่างๆ ภายในองค์การหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง

⁴¹ จรูญ สุภาพ, ระบบการเมืองเปรียบเทียบ (ประชาธิปไตย ; เผด็จการ) และหลักวิเคราะห์การเมืองแนวใหม่ (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, 2519), หน้า 208-209.

⁴² นิพนธ์ ศศิธร, การจัดระเบียบองค์การปัจจุบันและอนาคต (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประสานมิตร, ไบปรากฎมีพิพม์), หน้า 3.

การจัดองค์การก็คือ การจัดกลุ่มกิจกรรมที่จำเป็นต้องมี เพื่อจะได้ดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์(objective) ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งการมอบหมายงานให้แก่แต่ละกลุ่ม โดยการมอบอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่ผู้บริหารของแต่ละกลุ่ม เพื่อจะได้ควบคุมบังคับบัญชางานได้ และมีการประสานสัมพันธ์กันระหว่างหน่วยงานทั้งหมด ในระดับเดียวกันตามแนวนอน (horizontal) และในระดับที่สลับหลั่นกันตามแนวตั้ง (vertical)

ฉะนั้น องค์การจะเกิดขึ้นได้ก็โดยการจัดสร้างแผนภูมิโครงสร้างขององค์การขึ้น เพื่อให้ผู้บริหารงานรู้ว่าในองค์การมีแผนกงาน สายการบังคับบัญชาอย่างไร และดำเนินงานตามโครงสร้างขององค์การที่จัดตั้งขึ้น นอกจากนี้การจัดโครงสร้างขององค์การขึ้นก็เพื่อให้สมาชิกขององค์การได้รู้ว่าใครมีหน้าที่จะต้องทำอะไร (Who is to do what.) เพื่อจัดปัญหาที่ยากอันอาจเกิดขึ้นได้ จึงต้องมีการกำหนดขอบเขตและมอบหมายอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบให้เป็นการแน่นอน เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจอันจะเป็นผลสะท้อนและสนับสนุนวัตถุประสงค์ขององค์การ

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมีผู้ให้ความหมายขององค์การเอาไว้มากทั้งนักวิชาการต่างประเทศ และในประเทศ ในที่นี้ขอสรุปความหมายขององค์การไว้สั้นๆ เพื่อเป็นกรอบดังนี้ "องค์การ คือ กระบวนการในการรวบรวม และแบ่งงานที่จะต้องกระทำออกเป็นหมวดหมู่ โดยจำกัดขอบเขตของการทำงาน การมอบหมายอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบตลอดจนการกำหนดข้อบังคับ ระเบียบปฏิบัติในการทำงานร่วมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างดีที่สุด และมีประสิทธิภาพที่สุด"⁴⁴

ดังนั้น คำว่าองค์การ (organization) จึงอาจแยกพิจารณาได้ 2 ประการ คือ

1. หมายถึงโครงสร้างขององค์การ (organization structure) ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันและกันระหว่างหน้าที่กับบุคคลที่ทำงาน

⁴³พรณี ประเสริฐวงษ์ และคณะ, การจัดองค์การและการบริหาร (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2515), หน้า 161-165.

⁴⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 168.

2. หมายถึงการกำหนดหรือจัดวางระเบียบงานหรือการจัดองค์การ (organization) อันเป็นทางทำให้วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าสำเร็จลงได้

1. โครงสร้างขององค์การ (Organization Structure)

ในการกำหนดโครงสร้างขององค์การนั้น ก็เพื่อสร้างกรอบงาน (frame work) ให้ทุกคนในองค์การได้ปฏิบัติกรอย่างถูกต้อง

รูปแบบของโครงสร้างการบังคับบัญชาของฝ่ายต่อต้านรัฐบาลหรือขบวนการก่อการร้ายต่างๆ ที่มีเรียกตนเองว่ากองโจรภูมิตันั้น เกิดขึ้นจากการต่อสู้ของชนพื้นเมืองเพื่อล้มล้างอำนาจรัฐที่เป็นตัวแทนอำนาจของพวกอาณานิคมหรือจักรวรรดินิยมซึ่งเป็นอำนาจรัฐบาลที่มาจากต่างชาติ หรือรัฐบาลนายทุน หรือขุนนาง ซึ่งเป็นรัฐบาลของชาตินั้นโดยตรง โดยมีเจตนาที่จะเปลี่ยนระบบการปกครองหรือไม่เปลี่ยนก็ได้ และบางทีอาจเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า กองโจรในการก่อความไม่สงบ ซึ่งกองโจรนี้จะทำการต่อสู้ทั้งทางทหารและการเมือง และจะมีโครงสร้างการบังคับบัญชาที่คล้ายคลึงกัน สามารถแบ่งได้เป็น 3 กรณีดังนี้⁴⁵

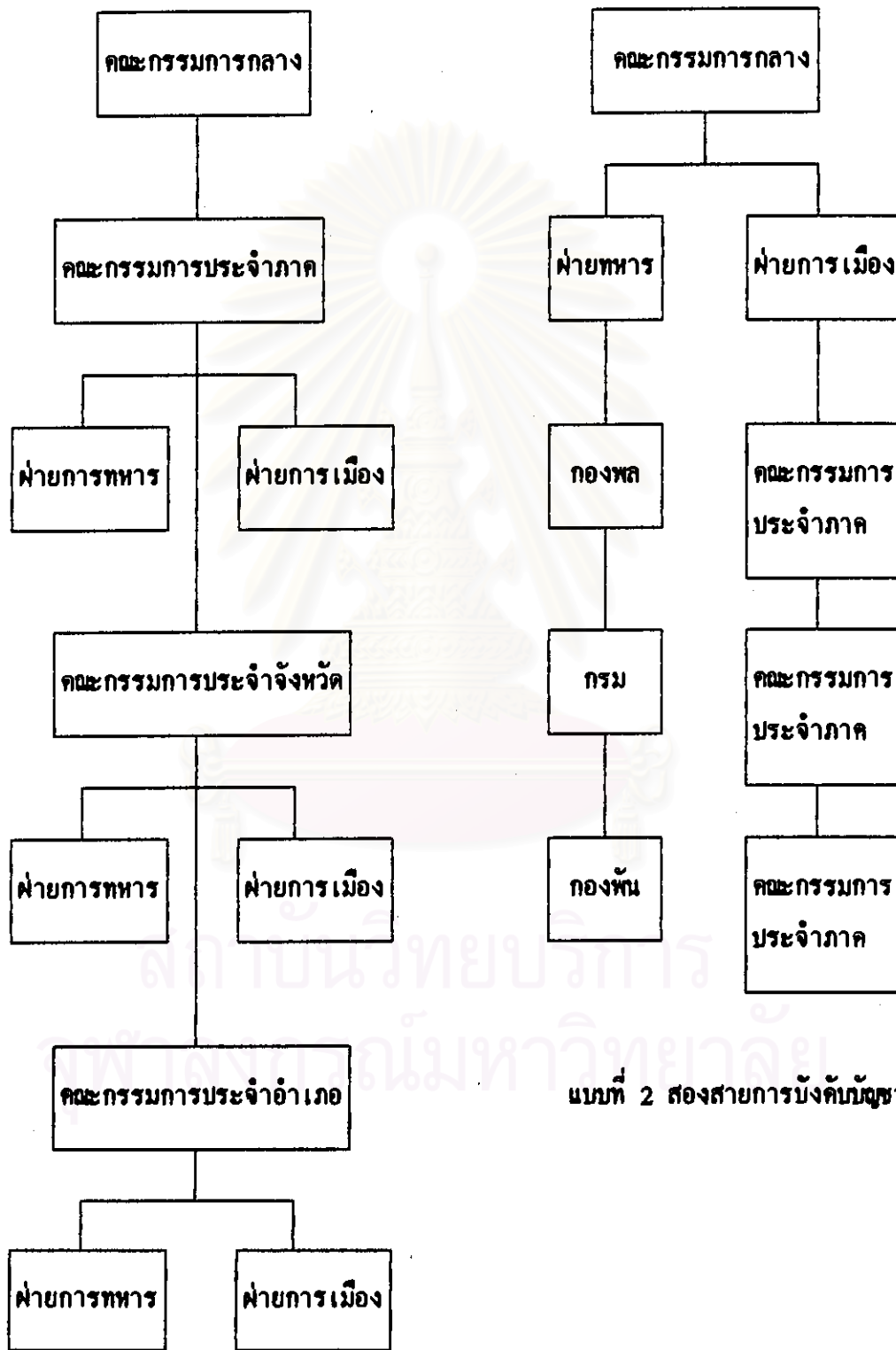
กรณีแรกฝ่ายการเมืองเป็นบังคับบัญชาสูงสุด มักจะมีโครงสร้างสายการการบังคับบัญชา 2 ลักษณะ คือ แบบสายการบังคับบัญชาเดียว และแบบสองสายการบังคับบัญชา ดังแผนภูมิกำหนดไว้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁵ เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาสงครามนอกแบบ "การเกิดของขบวนการต่อต้าน" โรงเรียนเสนาธิการทหารบก พ.ศ.2539 หน้า 2-5 ถึง 2-7. (อัดสำเนา)

แผนภูมิที่ 3

โครงสร้างฝ่ายการเมือง เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด

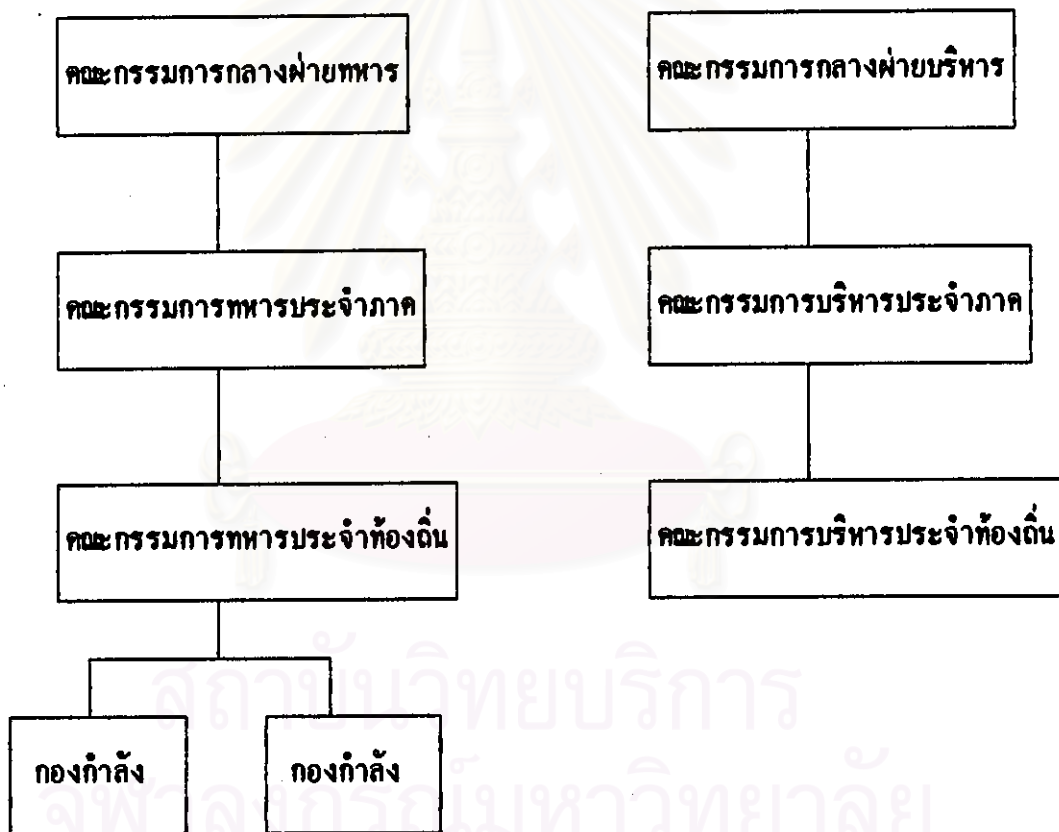
แผนที่ 1 สายการบังคับบัญชาเดียว

แผนที่ 2 สองสายการบังคับบัญชา

กรณีที่สอง ฝ่ายการทหารและฝ่ายการเมืองเป็นอิสระจากกัน ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 4

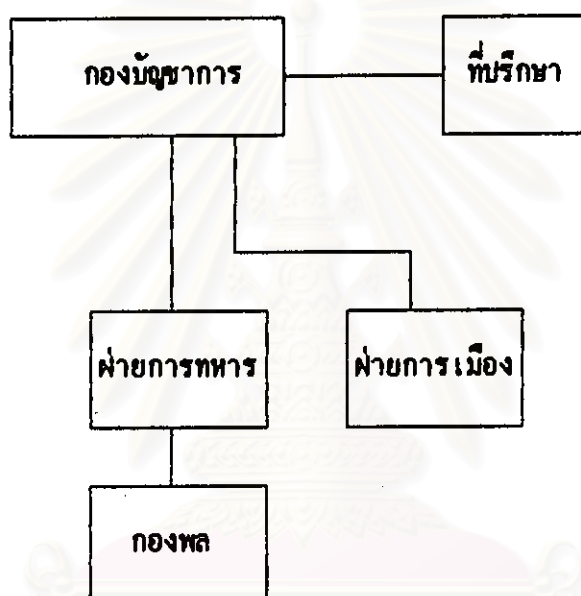
โครงสร้างฝ่ายการทหารและฝ่ายการเมืองเป็นอิสระจากกัน

กรณีศึกษา ฝ่ายการตลาดเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 5

โครงสร้างฝ่ายการตลาดเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด

การจัดโครงสร้างองค์การแต่ละประเภทมักจะอยู่ที่ผู้นำหรือกลุ่มผู้นำ/แกนนำของกลุ่มหรือขบวนการก่อการร้ายนั้นๆ เป็นผู้กำหนดขึ้นว่าจะจัดแบบใด ลักษณะใด ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเหมาะสม คล่องตัวในการปฏิบัติการมากที่สุด มักกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนในกฎระเบียบของขบวนการ รายละเอียดของการวิเคราะห์ขบวนการฟูโลในส่วนองโครงสร้างปรากฏในบทต่อไป(บทที่ 3)

2. การจัดวางระเบียบหรือการจัดองค์การ (Organization)

การกำหนดหรือจัดระเบียบวิธีการปฏิบัติงานขึ้น ก็เพื่อจะวางระเบียบการปฏิบัติงานเป็นขั้นๆ ให้นั่นนอนเพราะว่า ในกลุ่มที่เกิดขึ้นแต่ละกลุ่มนั้นประกอบ

ด้วยบุคคลหลายประเภทซึ่งมีความรู้ ความสามารถเฉพาะในส่วนของคุณ มีเป้าหมาย หรือ วัตถุประสงค์ส่วนตัว (individual objective) และมักทำอะไรตามที่ตนเองต้องการ ดังนั้น ในการที่จะให้คนงานซึ่งมีความคิดเห็น มีแรงจูงใจ มีความสามารถต่างกัน มาร่วมกัน ทำงาน โดยใช้แรงงานของตนตามวิถีทางที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จต่อส่วนรวมหรือกลุ่มได้นั้น จึงจำเป็นต้องมีบุคคลใด บุคคลหนึ่งในกลุ่มนั้น มีอำนาจเหนือกว่าคอยควบคุม สั่งการให้ บุคคลเหล่านี้ ปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้แล้วเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม แผนที่วางไว้นี้ ในกองโจรปฏิวัติหรือขบวนการก่อการร้ายจะเรียกไปในรูปแบบต่างๆ เช่น ธรรมนูญ บทบัญญัติ แบบปฏิบัติ ข้อบังคับ กฎ ระเบียบการจัดองค์การ แผนยุทธศาสตร์ นโยบาย เป็นต้น แต่ให้เข้าใจความหมายอย่างกว้างๆ คือ การกำหนดแนวทางการดำเนินการ การปฏิบัติต่างๆ ของแต่ละส่วนในทุกๆ ส่วนในองค์การ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การหรือขบวนการนั้นๆ ซึ่งบางครั้งอาจจะอ้างถึงหลักศาสนา คัมภีร์ แบบธรรมเนียมต่างๆ ก็ได้เพื่อให้เกิดความ เห็นต้องยอมรับในกลุ่มยิ่งขึ้น สำหรับในส่วนวิทยานิพนธ์นี้ใช้ความหมายของยุทธศาสตร์และ กลยุทธ์เป็นหลักในการอธิบายการจัดวางระเบียบหรือการจัดองค์การพูลซึ่งมี ธรรมนูญของ องค์การปลดปล่อยอิสราเอลเป็นต้น เป็นตัวแบบหลัก

ธรรมนูญขององค์การปลดปล่อยอิสราเอลหรือขบวนการพูล เป็น ระเบียบหรือกฎหมายสูงสุดของขบวนการ ลักษณะเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญของไทยเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศไทย ธรรมนูญของขบวนการพูลได้กำหนดถึงการจัดระเบียบ การ จัดองค์การ ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีต่างๆ ไว้เกือบครบถ้วนเป็นหลักในการดำเนินการของ ขบวนการ ปัจจุบันมี 2 ฉบับ คือ ธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2511 และฉบับปี พ.ศ.2533 โดย กลุ่มพูลเก่ายังคงใช้ธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2511 ส่วนกลุ่มพูลใหม่ใช้ธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2533 รายละเอียดการวิเคราะห์ปรากฏในบทที่ 4

ความหมายยุทธศาสตร์และกลยุทธ์

ยุทธศาสตร์(strategy) เป็นเรื่องที่น่าสนใจทั่วไปสนใจโดยเฉพาะใน ประเทศที่เจริญแล้ว ยุทธศาสตร์มิได้สนใจอยู่เฉพาะในกลุ่มข้าราชการของรัฐบาลเท่านั้น แต่ยังมีกลุ่มของนักศึกษา นักธุรกิจภาคเอกชนสนใจอยู่มาก เพราะเขาจะสามารถใช้ความ

เป็นอัจฉริยะ ในการคิดค้นไปสู่วิทยา และการแก้ปัญหาที่ถูกต้องกับจุดมุ่งหมายที่สุด ดังนั้น ทฤษฎียุทธศาสตร์ทั่วไป (general theory of strategy) จึงต้องเป็นทฤษฎีของพลังทุกสาขา ไม่ใช่เฉพาะพลังอำนาจทางทหาร (military strategy theories) เพียงอย่างเดียวเท่านั้น⁴⁶

สุรชาติ บำรุงสุข ได้ค้นหาคำจำกัดความจากนักยุทธศาสตร์และจากตำรายุทธศาสตร์ซึ่งได้แก่ คาร์ล ฟอน เคลาเซวิทซ์ เรื่อง "ว่าด้วยสงคราม (on War)". ลิตเติล ฮาร์ท ในหนังสือ "ความคิดเรื่องการสงคราม (Thoughts on War)", วิทยาลัยการทัพบกสหรัฐ เรื่อง "ยุทธศาสตร์ทหาร (Military Strategy)" และได้สรุปว่า คำจำกัดความของลิตเติล ฮาร์ท ให้ความหมายของยุทธศาสตร์ไว้ได้อย่างชัดเจนที่สุด โดยได้นำมาประยุกต์ตีความว่า ถ้าเป็นระดับยุทธศาสตร์ชาติ ก็หมายถึง ศิลปะของการกระจายและการประยุกต์ใช้เครื่องมือต่างๆ ของชาติที่มีอยู่ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายของนโยบายชาติ (national policy) แต่ถ้าเป็นในระดับยุทธศาสตร์ทหาร ก็จะทำให้หมายถึงการใช้เครื่องมือทางทหารของชาติที่มีอยู่ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายของนโยบายชาติเช่นกัน⁴⁷

หากพิจารณาความหมายจากตำรายุทธศาสตร์ของสหรัฐ ในพจนานุกรมศัพท์ทหารของสำนักงานประธานคณะเสนาธิการร่วมของสหรัฐ ได้ให้ความหมายของคำว่า "ยุทธศาสตร์ชาติ (ยุทธศาสตร์ใหญ่)" หมายถึง "ศาสตร์และศิลป์ของการพัฒนาและการใช้อำนาจทางการเมือง, เศรษฐกิจและจิตวิทยาของชาติพร้อมกับกำลังกองทัพของชาติเพื่อคุ้มครองวัตถุประสงค์แห่งชาติ ทั้งในยามสันติและยามสงคราม" ซึ่ง สุรชาติ บำรุงสุข ได้ขยายความเพิ่มเติมได้ว่า "ยุทธศาสตร์" คือ ศาสตร์และศิลป์ของการพัฒนาและการใช้กำลังทั้งทางการเมือง, ทางเศรษฐกิจ, จิตวิทยา, และทางทหาร ตามความจำเป็นทั้งใน

⁴⁶ วินิจ ศรีพจนานถ, ยุทธศาสตร์นิวเคลียร์ (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันป้องกันประเทศ บก.ทหารสูงสุด, 2535), หน้า 2.

⁴⁷ สุรชาติ บำรุงสุข, เอกสารประกอบคำบรรยายวิชายุทธศาสตร์: แนวคิดและกรณีศึกษา เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ-ยุทธศาสตร์ทหาร: ข้อถกเถียงเรื่องความหมาย โรงเรียนเสนาธิการทหารบก พ.ศ. 2537 หน้า 8-11. (อัดสำเนา)

ยวามสันติและยวามสงคราม เพื่อที่จะก่อให้เกิดการสนับสนุนอย่างเต็มที่ต่อนโยบาย (ของชาติ) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะเพิ่มพูนความเป็นไปได้ (ที่จะได้รับชัยชนะ) และผลสืบเนื่องในทางที่เป็นคุณจากชัยชนะ และเพื่อลดโอกาสของการพ่ายแพ้

จากคำจำกัดความข้างต้น เราจึงสามารถจำแนกองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ได้ว่ามีอยู่ 3 ส่วน คือ

- 1) จุดหมาย (ends) คือ วัตถุประสงค์ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เราต้องการจะต่อสู้ให้ได้มา
- 2) หนทางปฏิบัติ (ways) คือ ขั้นตอนการปฏิบัติของเราที่ให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
- 3) วิธีการ (means) คือ เครื่องมือที่ใช้เพื่อให้การปฏิบัติการดังกล่าวได้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ซึ่งอาจเขียนเป็นสูตรสมการได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 6

องค์ประกอบของยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ = จุดหมาย + หนทางปฏิบัติ + วิธีการ (หรือเครื่องมือ)

Strategy = Ends + Ways + Means

อย่างไรก็ดี ถ้าจะให้ความหมายง่ายๆ ที่สามารถเข้าใจได้ทั่วไป ไม่เฉพาะแต่ทางฝ่ายทหารเท่านั้น ยุทธศาสตร์ ยุทธการ และยุทธวิธี ก็คือ กลยุทธ์ในขอบเขต หรือระดับต่างๆกัน นั่นเอง เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนจึงขอจำกัดความของกลยุทธ์ในความหมายของมหาวิทยาลัยแห่งนี้จะหมายถึง วิธีการหรือกลวิธีรวมตลอดถึงเทคนิคต่างๆ ที่นำมาใช้ในยุทธเพื่อเอาชนะฝ่ายตรงข้ามตามเป้าหมายซึ่งวิธีการนี้อาจเป็นทั้งยุทธวิธีทางทหารหรือยุทธวิธีในด้านอื่นด้วย โดยดำเนินการในขอบเขตที่จำกัดหรือระดับต่ำ

ส่วนคำว่า ยุทธศาสตร์ ซึ่งใช้ในกิจการทั้งฝ่ายพลเรือนทั่วไปและฝ่ายทหารนั้น วิทยาลัยแห่งนี้ให้ความหมายเพื่อให้เข้าใจได้ง่ายๆ คือ

. . . กลวิธีหรือกลยุทธ์ในการดำเนินการในขอบเขตที่กว้างขวางหรือระดับสูง ให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยมุ่งที่จะให้บรรลุผลในเวลาอันสั้นที่สุด และสิ้นเปลืองหรือเกิดการเสียหายแก่ฝ่ายดำเนินกลยุทธ์น้อยที่สุด . . .

แต่ถ้าเป็นยุทธศาสตร์ของฝ่ายทหารจะได้แก่ กลยุทธ์ของหน่วยทหารขนาดใหญ่ ในการเอาชนะข้าศึกในยุทธบริเวณ ซึ่งเป็นเรื่องระดับสูงกว่าและกระทำในพื้นที่กว้างขวางกว่ายุทธวิธี ที่เป็นเพียงกลยุทธ์เอาชนะข้าศึกของหน่วยขนาดย่อมในสนามรบเท่านั้น แต่ถ้าหากเป็นยุทธศาสตร์ของฝ่ายพลเรือนหรือทั่วไป ก็จะได้แก่ "กลวิธีในการดำเนินการระดับสูงให้บรรลุเป้าหมายตามโครงการต่างๆ ที่วางไว้ เช่น ยุทธศาสตร์ต่างๆ ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น"⁴⁸

อย่างไรก็ตาม ในทางวิชาการแล้วถือว่า "ยุทธศาสตร์" เป็นทั้งศิลป์และศาสตร์ในการใช้และพัฒนากำลังอำนาจในยามปกติและสงครามให้บรรลุวัตถุประสงค์ การที่ดีว่าเป็น ศิลป์ เพราะต้องอาศัยความชำนาญ รอบรู้ และรู้จักพิจารณาตกลงใจ ส่วนเป็นศาสตร์ เพราะสามารถกำหนดเป็นความจริงหรือหลักการได้โดยมีประสบการณ์เป็นหลักฐานสนับสนุน (กำลังอำนาจหมายถึงทรัพยากรและความสามารถ)

⁴⁸อภิชาติ ชีรธำรง, ยุทธศาสตร์โลก: วัฒนาการและอนาคต (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, 2525), หน้า 12.

ยุทธศาสตร์มีหลายระดับ หลายด้าน และหลายลักษณะของการทำสงคราม สุดแต่ว่าจะนำคำนี้ไปใช้ในระดับหรือเรื่องอะไร เช่น ยุทธศาสตร์โลก มหายุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ระดับกระทรวง(ยุทธศาสตร์ทหาร, ยุทธศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ ยุทธศาสตร์การค้าหรือพาณิชย์ ฯลฯ) ยุทธศาสตร์ทางเรือหรือทะเล ยุทธศาสตร์ในการป้องกันปราม ยุทธศาสตร์ในการตอบโต้และถอนตัว และอื่นๆ อีกมากมาย

เมื่อกล่าวถึงยุทธศาสตร์ระดับไหน กำลังอำนาจและวัตถุประสงค์ก็เป็นของระดับนั้น แต่อดีตจนถึงปัจจุบันยุทธศาสตร์เป็นเรื่องทหารเสียเป็นส่วนมาก ทั้งๆที่ ยุทธศาสตร์ไม่ใช่จะเป็นเรื่องของการทหารหรือสงครามเท่านั้น แต่เป็นคำที่ใช้กับเรื่องทางพลเรือนก็ได้เหมือนกัน แต่เมื่อพูดถึงทหารเอาคำว่า ยุทธศาสตร์ ซึ่งหมายถึง Strategy มาใช้ก่อนเป็นเวลาหลายทศวรรษ จึงทำให้คิดว่ายุทธศาสตร์เป็นเรื่องทางทหารหรือสงครามไม่เกี่ยวข้องกับพลเรือน

ดังนั้น กล่าวได้ว่าสมัยโบราณเมื่อสังคมมนุษย์และเทคโนโลยียังไม่มีการพัฒนามากนักความคิดในการทำสงครามก็มีเพียงประการเดียวคือ ทำการรบจนกว่าจะทำลายข้าศึกให้หมดหรือยอมแพ้แตกพ่ายไป ต่อมาเมื่อเทคโนโลยีของการสงครามพัฒนามากขึ้น สังคมมีแบบแผนมากขึ้น ความคิดในการทำสงครามก็ซับซ้อนขึ้นตามไปด้วย ภาพของการทำสงครามได้ขยายออกมาเป็นสองระดับ ในระดับแรกซึ่งเป็นเช่นเดียวกับที่สืบทอดมาแต่โบราณ คือ ทำการรบทำลายข้าศึกที่เผชิญหน้าจนกว่าจะได้ชัยชนะ ซึ่งเรียกว่า ความคิดในระดับ "ยุทธวิธี (tactics)" ในระดับที่สองเป็นระดับที่กรอบของความคิดกว้างขวางลึกซึ้งขึ้น คือ ต้องพิจารณาว่าจะทำการรบที่ไหน เมื่อไร ด้านไหนและอาจรวมถึงทำการรบอย่างไรด้วย ซึ่งเรียกความคิดในระดับนี้ว่า ระดับ "ยุทธศาสตร์(strategy)"

การพัฒนาทางเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการสงครามมากขึ้น เป็นผลให้ต้องมีการปรับปรุงการจัดองค์การและหลักนิยมตามไปด้วย ขอบเขตของการสงครามก็ขยายออกไป ทั้งด้านพื้นที่การรบ กำลังพล และอำนาจการทำลายของอาวุธยุทธโธปกรณ์ สงครามจึงยังมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น กรอบความคิดในสองระดับที่มีมาแต่เดิมไม่สามารถครอบคลุมรายละเอียดได้ทั้งหมด จึงเกิดกรอบความคิดใหม่แทรกเข้ามาเป็นกรอบที่สามเรียกว่า ระดับ "ยุทธการ(operation)"

แม้จะไม่สามารถแบ่งแยกระดับของสงครามทั้งสามระดับนี้โดยแน่ชัด แต่พอสรุปได้ว่า ความคิดในระดับยุทธวิธีก็คือ พยายามที่จะเอาชนะเข้าศึกหรือฝ่ายตรงข้ามซึ่งเผชิญหน้าอยู่ด้วยกำลังของตนเอง ในระดับยุทธการก็คือ การพิจารณาสนธิกำลังของหน่วยต่างๆ (ซึ่งรวมถึงต่างเหล่าทัพ) เข้าด้วยกันอย่างประสานสอดคล้อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ สำหรับความคิดในระดับยุทธศาสตร์จะพิจารณาถึงพลังอำนาจของชาติในทุกๆ ด้านผสมผสานกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของชาติ หรือกล่าวอย่างง่ายๆ ว่า

ผู้นำระดับยุทธวิธี มีหน้าที่ทำการรบ

ผู้นำระดับยุทธการ มีหน้าที่กำหนดพื้นที่การรบ และรูปแบบการรบ

ผู้นำระดับยุทธศาสตร์ มีหน้าที่กำหนดว่าจะทำการรบหรือไม่ อย่างไร⁴⁹

สำหรับ กลยุทธ์ที่กล่าวถึงในวิทยานิพนธ์นี้เป็นคำที่มีความหมายเช่นเดียวกับ คำว่า tactics ในภาษาอังกฤษ ซึ่งจากที่กล่าวมาแล้วเป็นความหมายของคำว่า ยุทธวิธี ซึ่งเป็นการดำเนินการในระดับต่ำกว่า ยุทธศาสตร์ ไม่ใช่เป็นระดับนโยบายหรือโครงการแต่อย่างใด เพียงแต่มีลักษณะการดำเนินการเฉพาะพื้นที่ หน่วยเฉพาะเวลาสั้นและการดำเนินการกลวิธีก็เพื่อให้ประสมชัยชนะหรือบรรลุวัตถุประสงค์อันสั้นที่สุด และสั้นเบื่องหรือเกิดการเสียหายแก่ฝ่ายดำเนินการน้อยที่สุด โดยกลยุทธ์หรือยุทธวิธีเป็นเพียงส่วนหนึ่งในหลายๆ ส่วน ของแต่ละยุทธศาสตร์เพื่อตอบสนองให้บรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์นั้นๆ

ส่วนยุทธศาสตร์ในวิทยานิพนธ์นี้ จึงเป็นคำที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า strategies ในภาษาอังกฤษ ซึ่งอาจจะเป็น ยุทธการ(มหายุทธวิธี) ยุทธศาสตร์ทหาร หรือแม้ยุทธศาสตร์ชาติ(มหายุทธศาสตร์) ก็ได้ในบางกรณี ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับกลยุทธ์ หรือกลวิธีที่ดำเนินการนั้น เป็นหน่วยระดับใด กว้างขวางหรือจำกัดอยู่ในพื้นที่บริเวณยุทธบริเวณ หรือหลายยุทธบริเวณอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อคงไว้ซึ่งพลังอำนาจต่างๆ ของชาติ และให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชาติเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความหมายของยุทธศาสตร์และยุทธวิธี มีความเกี่ยวข้องกันเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น จึงขอกล่าวถึงยุทธศาสตร์และยุทธวิธีในความหมายรวม ส่วนจะเป็นลักษณะใด ในเรื่องใดเด่นชัดนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะและเงื่อนไขตามที่กล่าวข้างต้นแล้ว

⁴⁹ เอกสารประกอบคำบรรยายของ พ.อ.ดร.ฐิตินันท์ รัชฎาสิริ หัวหน้าวิชา ยุทธศาสตร์สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง หน้า 4. (เอกสารโรเนียว)